

საჯარო სამართლის იურიდიული პირი -
ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა
ფაკულტეტი ევროპეისტიკის დეპარტამენტი

ხელნაწერის უფლებით

კანცელარიზმების ფუნქციონირება და
უნიფიცირებული საქმიანი დოკუმენტების
თარგმანის თავისებურებები
(ქართული და რუსული საქმიანი დოკუმენტების მიხედვით)

სპეციალობა - ლინგვისტიკა (თარგმანმცოდნეობა)

ბათუნა ხალვაში

ფილოლოგიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად
წარმოდგენილი სადისერტაციო ნაშრომის ანოტაცია

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: მერაბ ახვლედიანი

ბათუმი
2020 წ.

**სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია ბსუ-ს
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტზე**

სამეცნიერო ხელმძღვანელი:

მერაბ ახვლედიანი - ფილოლოგიის დოქტორი,
ბსუ-ს ასოცირებული პროფესორი.

შემფასებლები:

მარინე არაშიძე - ფილოლოგიის დოქტორი,
ბსუ-ს პროფესორი.

მაია კიკვაძე - ფილოლოგიის დოქტორი,
ბსუ-ს პროფესორი.

ინგა კიკვიძე - ფილოლოგიის დოქტორი,
ქუთაისის აკ. წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
პროფესორი.

უცხოელი შემფასებელი:

ვალენტინა კოლესნიკი - ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი.
ი. მეჩნიკოვის სახელობის ოდესის ეროვნული უნივერსიტეტის
(უკრაინა) პროფესორი.

სადისერტაციო ნაშრომის დაცვა შედგება საჯარო სამართლის იური-
დიული პირი - ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს სხდო-
მაზე 2020 წლის 24 ნოემბერს 17 საათზე, 37 - ე აუდიტორიაში (ქ. ბათუმი,
ნინოშვილი/რუსთაველი 35/32. პირველი კორპუსი) სადისერტაციო ნაშრო-
მის გაცნობა შესაძლებელია ბსუ-ს ილია ჭავჭავაძის ბიბლიოთეკაში და
ამავე უნივერსიტეტის ვებგვერდზე (www.bsu.edu.ge).

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

მეოცე და ოცდამეერთე საუკუნეების მიჯნაზე ლინგვისტური სამეცნიერო პარადიგმა ჩამოყალიბდა როგორც ანთროპოცენტრული, რომლის ცენტრში დგას მოლაპარაკე ადამიანი (HOMO LO-QUENS). ლინგვისტური კვლევები ხშირ შემთხვევაში ინტერდისციპლინარულ ხასიათს ატარებს. პირველ რიგში ეს გარემოება აიხსნება იმით, რომ ადამიანი აქტიურ საზოგადოებრივ ცხოვრებას ეწევა. სამეცნიერო-ტექნიკური რევოლუციის განვითარების თანამედროვე დონემ განაპირობა ინფორმაციული ნაკადის მაღალი ინტენსიურობა. წარმატებული პროფესიული საქმიანობა კი მოითხოვს დიდი მოცულობის ინფორმაციის ათვისებას.

ამავდროულად, მეოცე საუკუნის ბოლოს მომხდარმა საზოგადოებრივ-პოლიტიკურმა ცვლილებებმა განაპირობეს ძველი პოლიტიკური სისტემებისა და იმპერიების დაშლა, საზღვრების გახსნა. საქართველო მისწრაფის ერთიან ევროპულ სივრცეში და ამ გზაზე უკვე ბევრი წარმატება აქვს (კერძოდ, განათლების სფეროში), მაგრამ ინტენსიური კულტურული კავშირები და საქმიანი ურთიერთობები მოითხოვს ერთიან ძალისხმევას რთული და გლობალური პრობლემების გადასაჭრელად. მეცნიერებმა გაიაზრეს ეს გამოწვევები და მივიდნენ დასკვნამდე, რომ არსებული პრობლემის ერთ-ერთი ეფექტური საშუალება არის ერთობლივი სამეცნიერო კვლევების ჩატარება. სწორედ ამ ტიპის კვლევებს აფინანსებს ევროკავშირი. ერთ-ერთი მთავარი ადგილი ამ რთულ და მრავალფეროვან პროცესში უჭირავს ჩვენს პროექტს, „ჰორიზონტი 2020 KEAC-BSR № 734645 (ცოდნისა და აკადემიური კულტურის გაცვლა ჰუმანიტარულ სფეროში შავი ზღვის რეგიონში)“. შექმნილია სამეცნიერო კონსორციუმი, რომელიც აერთიანებს მეცნიერებს 12 ქვეყნიდან, მათ შორის, საქართველოდან წარმოდგენილია ბსუ-ს სამუშაო მკვლევართა ჯგუფი. პროექტის ფარგლებში შეისწავლება ცოდნის გაცვლა სხვადასხვა სფეროში: ფილოსოფიური აზროვნების განვითარებაში, ეთნოკულტურის შენარჩუნებაში,

ეპოქების ისტორიის გაანალიზებაში. მის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მიმართულებას წარმოადგენს ლინგვისტიკის გამოყენებითი სფეროები, ისეთები, როგორცაა: თარგმანი, თარგმნის როლი მეცნიერების განვითარებაში, კულტურათმორისი კომუნიკაციის ურთიერთობების დახვეწა და მათ შორის ერთიანი უნიფიცირებული დოკუმენტბრუნვის უზრუნველყოფა მთელს ევროპულ სივრცეში. მე მომეცა შესაძლებლობა ჩართული ვყოფილიყავი ამ პროექტში, როგორც მკვლევარი - დოქტორანტი. ჩემი პროფესიული გამოცდილებიდან გამომდინარე, დამევალა შემესწავლა საქართველოში საქმისწარმოებასთან დაკავშირებული მიმდინარე პროცესები და საქმიანი საბუთების თარგმნის პრობლემები.

შავი ზღვის რეგიონის ქვეყნებს ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვთ, როგორც გეოპოლიტიკური თვალსაზრისით, ასევე კულტურული მრავალფეროვნებით. საქართველო შავი ზღვის რეგიონის ერთ-ერთი წარმომადგენელია, რომელსაც სტრატეგიულად მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს აღმოსავლეთსა და დასავლეთს, ჩრდილოეთსა და სამხრეთს შორის. სწორედ ამის გამო, ის ყოველთვის იმპერიების ინტერესის სფეროს წარმოადგენდა, რომლებიც ცდილობდნენ მთლიანად ამიერკავკასიისა და მათ შორის, საქართველოს ხელში ჩაგდებას.

საქართველოში 80-90-იანი წლებიდან დაიწყო მასიური გამოსვლები საბჭოთა წყობილების და რუსეთის წინააღმდეგ. ერი დამოუკიდებლობისთვის იბრძოდა და მიაღწია კიდევ მიზანს. ძალიან დიდი იყო პროტესტი რუსეთის მიმართ, რომელმაც გამოიწვია ყოველივე რუსულის აკრძალვა. პოლიტიკა თითქმის ყველა სფეროში შეიჭრა: კულტურაში, მეცნიერებაში, სპორტში... ამას მოჰყვა სახელმწიფო სტრუქტურებში საქმისწარმოების ენის ცვლილებაც. რუსული ენა გაიდევნა ქართული საქმისწარმოებიდან და თანდათანობით დავიწყებასაც მიეცა.

ქართული ენა ხშირად განიცდიდა რომელიმე, სხვა უცხო ენისა და კულტურის გავლენას. XVIII საუკუნიდან დაწყებული XX საუკუნის 90-იან წლებამდე კი, ჩვენს ქვეყანაში გაბატონებული იყო

რუსული ენა. აქედან გამომდინარე, ქართული საქმისწარმოების ისტორიაში, XX საუკუნის 90-იანი წლები, საკმაოდ რთულ პერიოდად შეიძლება ჩაითვალოს. საქართველოს მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვებას, მოჰყვა ენობრივი პოლიტიკის ცვლილება - ერთი ენობრივი რელსიდან მეორე ენობრივ რელსზე გადასვლა. ბსუ-ს არქივში არსებულ მასალებს თუ დავეყრდნობით, აღმოვაჩინებთ, რომ საქართველოში 1993 წლის ჩათვლით, მაგალითად, ისეთი დოკუმენტები, როგორებიცაა დიპლომი, ატესტატი, ორენოვან, ჯერ კიდევ ქართულ-რუსულენოვან დოკუმენტებს წარმოადგენენ. ხოლო დამოუკიდებლობის მიღების შემდეგ გატარებული ენობრივი პოლიტიკის შედეგად, 1994 წლიდან 1998 წლის ჩათვლით, გვაქვს ერთენოვანი, ქართულ ენაზე შედგენილი ბსუ-ს მიერ გამოცემული უმაღლესი განათლების დამადასტურებელი დიპლომები. 1999 წლიდან კი ისევ ორენოვანი, ამჯერად, ქართულ-ინგლისურენოვანი დიპლომის ფორმები შემოდის. ეს მეტყველებს, ალბათ, იმაზე, რომ ქვეყანას ეს პერიოდი დასჭირდა სახელწიფოდ ჩამოყალიბებისა და მსოფლიო თანამეგობრობაში გზის გაკვლევისათვის.

პოსტსაბჭოურ პერიოდში, საქართველოს დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ და საზოგადოებრივი პოლიტიკის შეცვლის შედეგად ორიენტაცია აღებულია საერთო ევროპულ სივრცეში შესვლასა და აქედან გამომდინარე, ოფიციალურ საბუთებში ინგლისური ენის ინტენსიურ გამოყენებაზე. სხვადასხვა პოლიტიკური ცვლილებების გათვალისწინებით საქართველოს ბევრი განსაცდელის გადატანა მოუწია. მათი დაძლევის პროცესში, ვფიქრობთ, ყურადღების მიღმა დარჩა ქართული ენობრივი პოლიტიკა. ერთიანი უნიფიცირებული პროცესისა და სისტემის არქონა, აისახა კიდევ ჩვენს დოკუმენტებზე. ამ პერიოდიდან, ტრანსლიტერაციით შემოსული ტერმინოლოგიის მოზღვავებულ რაოდენობას ენა ვერ ამუშავებს და ისინი მკვიდრდებიან ჩვენს ენაში არსებული ფორმით. ეს ხდება მაშინაც კი, როცა ენაში მოგვეპოვება მათი ქართული შესატყვისები.

დღევანდელ დღეს, გლობალიზაციამ, საქართველოს მსოფლიო თანამეგობრობაში გაწევრიანებამ, ოფიციალურ-საქმიანი დოკუმენტების კანცელარიზმების ფუნქციონირების და უნიფიცირებული ოფიციალურ-საქმიანი დოკუმენტების თარგმნის პრობლემებს განსაკუთრებული მნიშვნელობა შესძინა, რომელიც, სამწუხაროდ, ჯერაც არ ქცეულა კომპლექსური კვლევის საგნად და შესაბამისად, ოფიციალურ-საქმიანი დოკუმენტების კანცელარიზმების გამოყენების პრობლემებიც არასაკმარისადაა გამოკვლეული. ჩვენი სადისერტაციო ნაშრომი ინტერესს იწვევს როგორც თეორიული, ასევე პრაქტიკული თვალსაზრისით.

თემის აქტუალურობა: ინტენსიური კულტურული კავშირები და საქმიანი ურთიერთობები მოითხოვს ერთიან ძალისხმევას, რათა პასუხი გაეცეს დღევანდელ საკაცობრიო მნიშვნელობის პრობლემებს. ამისათვის კი საჭიროა ერთიანი უნიფიცირებული საქმისწარმოება. დღეს უპირატესობა მიენიჭა ინგლისურ ენაზე და ინგლისური ენიდან თარგმანს, მაგრამ ჯერ კიდევ საკმაოდ მნიშვნელოვანი და აქტუალურია ჩვენს საქმისწარმოებაში ქართულ-რუსული და რუსულ-ქართული ოფიციალურ-საქმიანი დოკუმენტების თარგმნის პრობლემები იქიდან გამომდინარე, რომ საქართველოს რუსეთთან მრავალსაუკუნოვანი თანაცხოვრების პერიოდი აკავშირებდა. უნდა გვახსოვდეს ის, რომ XVIII საუკუნიდან დაწყებული XX საუკუნის 90-იან წლებამდე რუსული პოლიტიკა და ენა ბატონობდა და კარნახობდა სახელმწიფო ფუნქციონირების წესებს საქართველოში. ჩვენს რეალობაში უამრავი დოკუმენტია რუსულ ენაზე შექმნილი, რომლებიც ჩვენი დაწესებულებების, სტრუქტურების დაარსებას და განვითარებას შეეხება. ჩვენი მოსახლეობის სოციალური აქტივობებიც: სამსახურში დანიშვნა, გათავისუფლება, გადაყვანა, სხვადასხვა ცნობები და მიღწევების დამადასტურებელი საბუთების უმრავლესობაც რუსულ ენაზეა შედგენილი. ამ დოკუმენტებში ასახულია ჩვენი ქვეყნის და ხალხის ისტორია.

სწორედ ამიტომ, პარალელურად უნდა გავიღრმავოთ ქართულ-რუსული და რუსულ-ქართული თარგმნის ნიუანსების ცოდ-

ნა და ასევე საფუძვლიანად შევისწავლოთ ინგლისურ ენაზე და ინგლისური ენიდან თარგმნის თავისებურებანი და მოვარგოთ ახალი სისტემის უნიფიცირებულ დოკუმენტებს.

შეიძლება ხმამაღალი განცხადებაა, მაგრამ მასალაზე მუშაობისას აღმოჩნდა, რომ ერთგვარი ქაოსია მთარგმნელობით პრაქტიკაში. თარგმნისას მთარგმნელები მხოლოდ მათი კომპეტენციიდან გამომდინარე, თავისი შეხედულებისამებრ მოქმედებენ და წყვეტენ არსებულ ტიპურ პრობლემებს, რომლებიც არც თუ ისე იშვიათად გვხვდება. ზოგ შემთხვევაში, ერთი მთარგმნელის მიერ გადართარგმნილ საბუთში ვაწყდებით ერთი და იმავე ტერმინის ან/და კლიშეს განსხვავებულ თარგმნით ვარიანტებს.

სასიხარულო ფაქტია ის, რომ 2019 წელს, საქართველოს სახელმწიფო ენის ექსპერტთა კომისიამ შეიმუშავა უცხო ენიდან ტრანსლიტერაციითა და ტრანსკრიფციით გადმოტანის ერთიანი წესები, რომლებიც დაეგზავნათ ორგანიზაციებს სახელმძღვანელოდ. ჩვენი აზრით, ეს ხელს შეუწყობს ოფიციალურ-საქმიანი საბუთებისათვის დამახასიათებელი ტერმინოლოგიის ერთმნიშვნელობიანობისა და ერთგვაროვნების შენარჩუნებას. იმედია, კომისია შეიმუშავებს რუსული ენიდან ქართულ ენაზე და პირიქით, ქართული ენიდან რუსულ ენაზე ტრანსლიტერაციისა და ტრანსკრიფციის ერთიანი წესებსაც. ამასთანავე, ვფიქრობთ, ეს უნიფიცირების პროცესი დასრულდება ოფიციალურ-საქმიანი საბუთებში გავრცელებული ტერმინების შესატყვისი ვარიანტების დადგენით, რაც ასე აუცილებელია ჩვენი საქმიანი ურთიერთობების რეგლამენტირებისას დოკუმენტების შედგენისა და თარგმნისათვის.

ყოველივე ზემოთ თქმული მეტყველებს ჩვენი თემის აქტუალურობაზე.

თემის მიზანი: საქმიანი ქაღალდების დახასიათება და თარგმნის თავისებურებების ანალიზი, რომლის მისაღწევად აუცილებელი იყო შემდეგი კონკრეტული ამოცანების გადაჭრა: 1. ქართული და რუსული ოფიციალურ-საქმიანი დისკურსის ისტორიული განვითარების შესწავლა, საქმიანი ქაღალდების დახასიათება; 2. კან-

ცელარიზმების (შტამპების, კლიშირებული კონსტრუქციების, გრამატიკული ფორმების) ფუნქციონირების ანალიზი; 3. უნიფიცირების პროცესის გაშუქება; 4. საბუთების თარგმნის პრობლემების გაანალიზება;

შესწავლის ობიექტი - ბსუ-ს ადამიანური რესურსების მართვის სამსახურში, კანცელარიასა და არქივში დაცული ქართული და რუსული ოფიციალურ-საქმიანი საბუთები.

კვლევის მეთოდოლოგიად გამოყენებული გვაქვს: დისკურსის ანალიზი, ტექსტის ლინგვისტური ანალიზი, შედარებით-შეპირისპირებითი მეთოდი, რომელიც საშუალებას გვაძლევს გამოვაკლინოთ ორ ენაში არსებული მსგავსება-განსხვავებანი.

მეცნიერულ სიახლეს წარმოადგენს ოფიციალურ-საქმიანი დისკურსის ლექსიკის კომპლექსური მრავალასპექტიანი გამოკვლევა, რომელიც ფუნქციონირებს სხვადასხვა კულტურულ და ენობრივ გარემოში - ქართულ და რუსულ ენებში და მათი თარგმნის ზოგიერთი ასპექტები.

სადისერტაციო ნაშრომის თეორიული ღირებულება მდგომარეობს მთელი რიგი ცნებების დაზუსტებასა და დახვეწაში ქართულ სამეცნიერო სივრცეში (დისკურსი, უნიფიცირებული საქმიანი დოკუმენტაცია, კანცელარიზმები, შტამპები, კლიშირებული ერთეულები და სხვ.). აქვე განხილულია ნაკლებად შესწავლილი ქართული და რუსული ოფიციალურ-საქმიანი საბუთების თარგმნის პრობლემები.

ჩვენი კვლევა წარმოადგენს დიაქრონული და სინქრონული მიდგომის ერთობლიობას. დიაქრონულ ასპექტში გვანტერესებს საქმიანი საბუთების თარგმნისა და მათი წარმოების სამი ეტაპი: 1) მეფის რუსეთის პერიოდი; 2) საბჭოური პერიოდი; 3) პოსტსაბჭოური პერიოდი.

თემის **პრაქტიკულ** ღირებულებას წარმოადგენს საქმიანი ქალაქების თარგმნის კვლევის შედეგების გამოყენების შესაძლებლობა. ნაშრომში გაანალიზებული მასალა და დასკვნები საინტერესო იქნება ლინგვისტებისთვის, მთარგმნელებისთვის, პროფე-

სიული კადრების მომზადებისთვის. შესაძლებელი იქნება მათი გამოყენება მთელი რიგი დისციპლინების პრაქტიკულ მეცადინეობებზე (სოციოლინგვისტიკა, ზოგადი თარგმანის თეორია და პრაქტიკა, ტექსტის ლინგვისტიკა და სხვ). ემპირიული მასალა წარმოდგენილია დანართის სახით. ჩვენ გადავწყვიტეთ აღნიშნული დანართი დაგვეჯგუფებინა პირობითად საბუთის ენისა და ტრაფარეტული ფორმის დინამიკის მიხედვით, რომელშიც ერთდროულად თვალნათვლივ შეიძლება დავაკვირდეთ საქმიანი ენის განვითარებას, მთარგმნელობით ნიუანსებს, ამ ენისთვის დამახასიათებელი კანცელარიზმების ხვედრითი წილის თანაფარდობას ქართულ და რუსულ ტექსტებში, საქმიანი დოკუმენტებისათვის დამახასიათებელი ტერმინოლოგიის ცვლილებას, საბუთების გაფორმებისას ფორმატის ცვლილებებს დროში. ვფიქრობთ, შესაძლებელი იქნება აღნიშნული დანართის პრაქტიკულ მეცადინეობებზე გამოყენება თვალსაჩინოებისათვის.

თ ვ ი I. ოფიციალურ-საქმიანი დისკურსი

1.1. ოფიციალურ-საქმიანი დისკურსის რაობა

ჩვენი არსებობა წარმოდგენილია კომუნიკაციის გარეშე. ეს კი ნიშნავს იმას, რომ დისკურსი ჩვენი ცხოვრების განუყოფელი ნაწილია. ჩვენი აზრით, „დისკურსი“-ს ყველაზე ლაკონური და ამავდროულად ღრმა განმარტება ეკუთვნის ნინა არუთუნოვას, რომლის აზრით, დისკურსი არის ცხოვრებაში ჩადირული მეტყველება („Дискурс это речь, погружённая в жизнь“) (Арутюнова, 1990:137).

სწორედაც, ცხოვრებისეული რეალიები წარმოადგენენ პრაგმატულ ასპექტებს. დისკურსი, როგორც ცხოვრებაში ჩადირული მეტყველება, სხვადასხვანაირი გაგების და განხილვის საშუალებას იძლევა. ტერმინ „დისკურსის“ განმარტებებიდან გამომდინარე,

შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ის აღწერს მეტყველების ხერხს და გააჩნია ორმაგი მიდგომა - როგორი? ან/და ვისი? ამის გათვალისწინებით და სოციოლინგვისტიკის მიხედვით, ვლადიმერ კარასიკი გამოყოფს დისკურსის შემდეგ სახეებს: პერსონალურს (პიროვნულზე ორიენტირებული) და ინსტიტუციურს.

ინსტიტუციური დისკურსის ერთ-ერთ საინტერესო სახეს და მიმართულებას წარმოადგენს საქმიანი დისკურსი. მას ახასიათებს ინსტიტუციური და კოგნიტურ-ლინგვისტური თავისებურებები, რომლებიც განასხვავებს მას დისკურსის სხვა ტიპებისაგან. ის ადამიანთა მიზანმიმართული სტატუს-როლური მეტყველებაა, რომელთა საერთო ნიშანია საქმიანი ურთიერთობები. ეს არის რთული, მრავალასპექტიანი წარმონაქმნი, რომლის შემადგენლობაში შემავალი ყოველი რგოლი შეიცავს თავის ადრესატს და ადრესანტს (ადამიანი ამა თუ იმ დისკურსულ სივრცეში ერთვება არა მარტო გარკვეული როლის გათვალისწინებით, არამედ საკუთარი მიზნებითაც), კომუნიკაციის მიზნებსა და ამოცანებს(კონკრეტული გადაწყვეტილების ან საერთო კოორდინაციული შედეგის მიღწევა), ურთიერთმოქმედების სიტუაციებს. ცნებების მკაცრი განსაზღვრა არის მისი ეფექტურობის განმსაზღვრელი. როგორც აღვნიშნეთ, საქმიანი დისკურსი გამოირჩევა სტრუქტურული და ლინგვისტური თავისებურებებით. ჭარბობს ფრაზეოლოგიზმები და კლიშეები, საიდანაც შეიძლება დავასკვნათ, რომ საქმიან დისკურსს ახასიათებს სიმყარე და ჩაკეტილობა, რაც გამოხატულებას ჰპოვებს მის სპეციფიკურ ფუნქციონალურ მიმართულებებში: ხელშეკრულებები, სახელმწიფო აქტები, იურიდიული კანონები, დადგენილებები, უწყებები, ინსტრუქციები, სამსახურობრივი მიმოწერა, პირადი შემადგენლობის საქმიანი ქაღალდები და ა.შ. მრავალი ქართველი (ა. შანიძე, არ. ჩიქოვაძე, ნ. ბასილაია, ა. არაბული, ი. ვაშაკიძე, მ.ფაღავა, ნ. მიქელაძე, ნ. ცეცხლაძე, მ. ხახუტაიშვილი, მ. კიკვაძე, ნ. ფარტენაძე, დ. ახვლედიანი და სხვ) თუ უცხოელი მკვლევარი (А. Федоров, В. Виноградов, С. Бархударов, Д. Розенталь, О. Каменская, М. Кожина и др) გამოყოფს საქმიანი დისკურსის დოკუმენტე-

ბისათვის დამახასიათებელ ნიშან-თვისებებს. ჩვენც ვეთანხმებით მათ და გთავაზობთ ამ თავისებურებების ჩვენულ დაჯგუფებას. ჩვენ გამოვყავით საქმიანი დისკურსის ენობრივი, სტილისტური, ფორმითი თავისებურებები:

ენობრივი: 1) სალიტერატურო ენის მკაცრი დაცვა; 2) შესაბამის სფეროში დამკვიდრებული და დამახასიათებელი სახელწოდებების და ტერმინების გამოყენება; 3) ენობრივი ფორმულების სტანდარტულობა; 4) შტამპებისა და კლიშეების გამოყენების მაღალი ხვედრითი წილი; 5) შემოკლებებისა და აბრევიატურის ხშირი გამოყენება...

სტილისტური: 1) იმპერატიულობა და ვალდებულება; 2) კონკრეტულობა; 3) სიზუსტე და სიცხადე; 4) ლაკონურობა და სიმშრალე; 5) ემოციის ენობრივ საშუალებათა მაქსიმალური შეზღუდვა; 6) ინფორმაციულობა და დასაბუთების მკაცრი ლოგიკურობა; 7) სანდოობა და ობიექტურობა...

ფორმობრივი: 1) ფორმობრივი სტანდარტულობა; 2) თარიღებისადმი ერთგულება; 3) სტატისტიკური მონაცემების ხშირი მითითება; 4) ტექსტის ოფიციალური დამოწმება...

ყოველ დისკურსს შესაბამისი სტილი ახასიათებს, რომელსაც გააჩნია მისთვის დამახასიათებელი წამყვანი ფუნქცია. საკმაოდ დამაჯერებელია სტილის ფუნქციონალური ნიშან-თვისების მიხედვით დაჯგუფება და კლასიფიკაცია, რომლის ფუძემდებლად ვიქტორ ვინოგრადოვი გვევლინება. ამ კლასიფიკაციას ენის შემდგომი სამი ძირითადი თვისება დაედო საფუძვლად: ურთიერთობის (სასაუბრო სტილი), შეტყობინების (ოფიციალურ-საქმიანი და სამეცნიერო სტილი), ზემოქმედების (პუბლიცისტური და მხატვრულ სტილი).

მიუხედავად კლასიფიცირების საკმაოდ მრავალფეროვანი დაჯგუფებებისა, ჩვენთვის უფრო მისაღებია ვინოგრადოვის კლასიფიკაცია. ვინოგრადოვი ენის ფუნქციის და ენისა და მეტყველების სტილების მიხედვით გამოყოფს 6 სტილს: 1) სასაუბრო, 2)

ოფიციალურ-საქმიანი, 3) საზოგადოებრივ-ინფორმაციული, 4) სამეცნიერო, 5) მხატვრული, 6) რელიგიური (Виноградов, 2001:15-17).

ზემოთ მოყვანილი კლასიფიკაციიდან გამომდინარე, ოფიციალურ-საქმიანი სტილი წარმოადგენს ენის ერთ-ერთ ფუნქციონალურ სტილს. საქმიანი დისკურსის ტექსტების თავისებურებების განხილვისას, უნდა აღინიშნოს, რომ მათი შედგენისას გამოიყენება - ენობრივი სტილი, რომლითაც იწერება საქმიანი ქაღალდები. ის წარმოადგენს ურთიერთობის (წერილობითი/ზეპირი) საშუალებას საქმიანი დამოკიდებულებების, სამართლებრივი ურთიერთობებისა და მართვის სფეროში. მოიცავს საერთაშორისო ურთიერთობებს, იურისპრუდენციას, ეკონომიკას, სამხედრო საქმეს, რეკლამირების სფეროს, კომუნიკაციას ოფიციალურ დაწესებულებებში, სამთავრობო მოღვაწეობას. ოფიციალურ-საქმიანი სტილის ქვესტილების კლასიფიკაციისას ვაწყდებით სხვადასხვა გადაჯგუფებას. ჩვენს მიერ ჩატარებული კვლევა ეყრდნობა ნანა ცეცხლაძისა და მზია ხახუტაიშვილის კლასიფიკაციას. ემპირიულ მასალაში გამოვყოფთ შემდეგ ქვესტილებს: ოფიციალურ-საქმიანს (ადმინისტრაციულ-საკანცელარიო), იურიდიულს და დიპლომატიურს.

ჩვენ ვეცადეთ სხვადასხვა მკვლევრის მიერ მოცემული ოფიციალური საქმიანი დისკურსის საბუთების ნიშან-თვისებები კომპლექსურად ჩამოგვეყალიბებინა და გადაგვენაწილებინა აქცენტები, მათ შორის გამოვყავით: გადმოცემის სიზუსტე - ზუსტად შერჩეული სიტყვები და ფრაზები, რომლებიც ასევე ზუსტად გადმოგცემენ აზრს; ლაკონურობა - აზრის გადმოცემა მოკლედ, მკაფიოდ და სხარტად; სისწორე - სალიტერატურო ენის ნორმების დაცვა, რომლებიც ამ დისკურსისთვის არის დამახასიათებელი; იმპერატიულობა - სავალდებულო აღსრულება ყოველგვარი დათქმისა და გამონაკლისის გარეშე; კონკრეტულობა - რაც გულისხმობს არსებითი შინაარსის გადმოცემას; შეკუმშულობა - აზრის სრულად და ამომწურავად გადმოცემა მცირე რაოდენობის ენობრივი საშუალებებით. ჩვენი საკვლევი თემიდან გამომდინარე, მნიშვნელოვნად

მივიჩნიეთ, გავცნობოდით ქართული და რუსული ოფიციალურ-საქმიანი დისკურსის ისტორიას.

1.2. ქართული ოფიციალურ-საქმიანი დისკურსის განვითარების ისტორიიდან

საქართველოში საქმიანი მიმოწერისა და საკანცელარიო დისკურსის ელემენტები ძველი დროიდანვე არსებობდა და ქვეყნის განვითარებისა და პოლიტიკური ვითარების სხვადასხვა ეტაპზე განსხვავებული იყო. ცნობილია, რომ ადრე საქართველოში დოკუმენტების შემდგენლებად განსწავლული მდივან-მწიგნობრები გვევლინებოდნენ, მათ „დამწერები“ ეწოდებოდათ (ჯავახიშვილი, 1926:65).

ივ. ჯავახიშვილი გვთავაზობს ძველ საქართველოში ოფიციალურ-საქმიანი დისკურსის საბუთების წინამორბედი დოკუმენტების ჩამონათვალს და მათ აღმნიშვნელ ტერმინებს: „დაწერილი“, „სიგელი“, „გუჯარი“, „სიგელ-გუჯარი“, „წიგნი“, „ბრძანებაჲ“, „ნიშანი“, „პიტაკი“, „იარლიყი“ ანუ „იარლუყი“ , „ფირმანი“, „დავთარი“, „ბარათი“, „არზა“, „რაცამი“, „ოქმი“, „თამასუქი“, „გარიგების წიგნი“, „დასტურლამალი“ ან მოკლედ „დასტურლამა“, „განაჩენი“, „წერილი“, „პატრუცაგი“, „რუარტაგი“, „მატიანე“, „საბუთი“, „სიგელი შეუვალობისაჲ“, „თარხნობის სიგელი“, „თარხნობის წიგნი“ და „სათარხნო წიგნი“...(ჯავახიშვილი, 1926:25-54). ზოგი მათგანი დღესაც გვხვდება და შეინარჩუნა ფუნქცია, ზოგმა კი დაკარგა თავისი დანიშნულება და საერთოდ გაქრა ქართული საქმისწარმოების სივრციდან.

ამ პერიოდის ქართულ საქმიან საბუთებში, რომლებსაც სიგელს უწოდებდნენ, უკვე ფიქსირდება მათთვის დამახასიათებელი აუცილებელი და სავალდებულო ნიშნები (რეკვიზიტები). სხვადასხვა ისტორიულ ეპოქაში, სხვადასხვა იმპერიის ზეგავლენის შედეგად: XIII - XIV საუკუნეებში მონღოლების შემოსევა და ბატონობა, XVI საუკუნის დასაწყისიდან ირანისა და ოსმალეთის იმპე-

რიები, XVIII საუკუნიდან რუსეთის იმპერია, 1921 წლიდან გასაბჭოება და დღევანდელი სახელმწიფო სტრატეგია, ყოველივე ზემოთ ჩამოთვლილის გათვალისწინებით გვხვდება სხვადასხვა ენაზე შედგენილი საბუთები, ხშირ შემთხვევებში ორენოვანი ან/და სამენოვანი. საქართველოს სხვა ქვეყნებთან ურთიერთობა ნიშნავდა სხვა ენის ათვისებას, სხვა ენაზე და სხვა ენიდან საბუთის თარგმნას. იმპერიები და ქვეყნის პოლიტიკურ-ეკონომიკური ვითარება საკმაო გავლენას ახდენდა და ახდენს საქმიანი საბუთების ენაზე, ფორმასა და შინაარსზე, ზოგადად, საქმისწარმოებაზე და თავის კვალს ტოვებენ კიდევ ქართული საქმისწარმოების ფორმირების ისტორიაში.

თუ კი გადავხედავთ ქართული საქმიანი დისკურსის დინამიკას, შევნიშნავთ, რომ ძველი დროიდანვე არსებობს ქართულ საქმიან დოკუმენტებში ამ დისკურსისათვის დამახასიათებელი ნიშნები: სპეციალური ლექსიკა, ადრესატი, ადრესანტი, თემა, თარიღი, დამოწმება, ფორმა, შინაარსი და სხვ. ისტორიულ დოკუმენტებზე დაყრდნობით აღიარებულია, რომ ძველი ქართული საქმიანი დოკუმენტების ენა უბრალო და ხალხური იყო, რაც შემდეგ დროთა განმავლობაში გაამდიდრა სხვა უცხო ენებთან კონტაქტის შედეგად შეთვისებულმა ნასესხობებმა. დღევანდელი ქართული საქმიანი დოკუმენტის ენა არის ნორმირებული სალიტერატურო ქართული ენა. ოფიციალური საბუთების განვლილმა ისტორიულმა ეტაპებმა განაპირობა ის ლინგვისტური თავისებურებები, რომლებიც შეიძინეს განვითარების მეტად რთულ გზაზე, ჩამოყალიბდა არსებული სახით და გვხვდება დღევანდელ დოკუმენტებში. ლექსიკური და გრამატიკული თავისებურებების ერთობლიობა განასხვავებს მათ სხვა დისკურსისაგან. აქვთ იმპერატიული და სავალდებულო ხასიათი, ფართოდ იყენებს კანცელარიზმებს და მისთვის დამახასიათებელ ტერმინოლოგიას, ახასიათებს სტანდარტულობა, ლაკონურობა, სიმკაცრე და სიმშრალე, თავისებური სინტაქსური წყობა.

1.3. რუსული ოფიციალურ-საქმიანი დისკურსის განვითარების ისტორიიდან

რუსულ ოფიციალურ-საქმიან დისკურსს საკმაოდ დიდი ტრადიცია და წარსული აქვს. ჩვენამდე მოღწეული პირველი რუსული წერილობითი დოკუმენტები მოწმობენ, რომ უკვე X საუკუნის ძველი კიევის რუსეთში იქმნებოდა ოფიციალური ქაღალდები. XV-XVI სს. საუწყებო საქმისწარმოება რუსული ოფიციალურ-საქმიანი დისკურსის წერის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს პერიოდად არის მიჩნეული. დოკუმენტმა შეიძინა ისეთი ნიშნები, როგორცაა ტექსტური ფორმულარები, განსაზღვრული თანმიმდევრობით განლაგებული მყარი საინფორმაციო ელემენტები (რეკვიზიტები, ენობრივი ფორმულები). პეტრე პირველის 1720 წელს შემოღებული საქმისწარმოების სისტემა მიეკედლა დამოუკიდებელ ქვედანაყოფს - კანცელარიას. ამ პერიოდის ოფიციალურ-საქმიანი წერილობითი მეტყველება ივსება უცხოენოვანი ტერმინებით, რაც პეტრე პირველის რუსული საქმისწარმოების დასავლურ საქმისწარმოების ნიმუშებთან დაახლოებით აიხსნება. იქმნება „გენერალური ფორმულები“ - ნიმუშები, რომლის მიხედვითაც ფორმდება დოკუმენტები, სხვადასხვა ეტაპებზე ვხვდებით რიგ ახალ რეკვიზიტებს: ხელმოწერები, ჩანაწერი შეთანხმების შესახებ, სარეგისტრაციო ინდექსი და ა.შ.

საბჭოთა პერიოდის რუსეთის ისტორია დაკავშირებულია სახელმწიფო აპარატის და წყობის არსებით ცვლილებებთან. ოციანი წლებიდან დღის წესრიგში დადგა მათი უნიფიცირებისა და სტანდარტიზაციის საკითხი. 1926 წელს შეიქმნა სტანდარტიზაციის კაბინეტი, რომელმაც შეიმუშავა სამსახურებრივი წერილების, ტელეგრამების, ტელეფონოგრამების, ოქმების, უწყებების და სხვა დოკუმენტთა სტანდარტები.

XX საუკუნის ბოლოს დაწყებულმა გლობალიზაციამ სრულად შეცვალა საქმიანი ურთიერთობის არა მარტო ფორმა, არამედ შინაარსიც. ეტაპობრივად იხვეწებოდა და ყალიბდებოდა არამარტო

საქმისწარმოების პროცესი, არამედ თავად დოკუმენტებიც და დოკუმენტის ენაც.

ჩვენ შეგვიძლია დავაჯამოთ ქართული და რუსული საქმიანი საბუთების ისტორიული განვითარების ანალიზის შედეგები, რომლითაც დასტურდება, რომ საქმიანმა დოკუმენტებმა განვლეს ფორმირების საკმაოდ ხანგრძლივი და მსგავსი გზა. ჩვენ მივიღეთ მსგავსი შედეგიც. მაგრამ მათ შორის გამოვლენილი განსხვავებები განპირობებულია ძირითადად ენობრივ სისტემებს შორის არსებული განსხვავებებით. საქართველოს უწევდა ზოგჯერ ნებელობითი, ზოგჯერ კიდევ, და უფრო ხშირად, იძულებითი თანაარსებობა მეზობელ ან/და მომხდურ უცხოენოვან სახელმწიფოებთან, რომლებიც გავლენას ახდენდნენ საქმიანი საბუთების წარმოებასა და ფორმირებაზე. ძველმა ქართულმა ოფიციალურ-საქმიანმა საბუთების ენამ გაუძლო ამ ისტორიულ მოვლენებს და დროით მოტანილ განსაცდელებს, როგორც იყო „ოსმალობა“, „ყიზილბაშობა“, რუსეთის იმპერიის მიერ თავსმოხვეული „სრული რუსიფიკაცია“, „გასაბჭოება“. ქართულმა ენამ შეძლო და შემოგვინახა გამოთქმები, კანცელარიზმები, ფრაზეოლოგიზმები, ტერმინები, რომლებმაც შეინარჩუნეს მნიშვნელობა, დანიშნულება, ფორმა და თითქმის პირვანდელი სახით გადმოინაცვლეს ერთი საბუთიდან მეორეში.

დამწერლობის ისტორიის შესწავლამ გვიჩვენა, რომ წერამ, და მასთან ერთად დოკუმენტებმაც, განვითარების ხანგრძლივი და რთული პერიოდი განვლო. ამასთან დაკავშირებით ზურაბ ჭუმბურიძე აღნიშნავს, რომ სახელმწიფოებსა და ადამიანებს შორის ურთიერთობების წერილობით დაფიქსირებას, მოჰყვა განსაკუთრებული „ენის“ ფორმირება, რომელსაც საქმიანი საბუთების ენა შეიძლება ვუწოდოთ (ჭუმბურიძე, 1983:10).

თავი II. ტექსტი და თარგმანი

2.1. ტექსტის რაობა და ტექსტის ტიპოლოგია

XXI საუკუნეში, რომელიც აღიარებულია ინფორმაციულობისა და გლობალიზაციის პერიოდად, წინა პლანზე გამოვიდა საქმიანი ურთიერთობები და კონტაქტები, რამაც თავისთავად მოიტანა ოფიციალურ-საქმიანი სტილის საბუთების, ტექსტების მეტი რაოდენობით შექმნისა და თარგმნის აუცილებლობა. ჩვენ ტექსტების სამყაროში ვცხოვრობთ. გვიწევს სხვადასხვა ტექსტის წარმოთქმა და მოსმენა. ძალიან დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ამ ტექსტების სამეცნიერო ბაზაზე შექმნილ კლასიფიკაციას, მით უმეტეს, როცა ტექსტზე ორიენტირებული თარგმანი წარმოადგენს განსაკუთრებულ სახეობას. აქედან გამომდინარე, ჩვენ გვინტერესებს როგორც ტექსტთა ტიპოლოგია, ასევე, ამ ტიპოლოგიასთან დაკავშირებული ფუნქციონალური სტილის საკითხები.

დღეს XXI საუკუნეში ტექსტი ჰუმანიტარული მეცნიერების საყოველთაო მოცემულობას წარმოადგენს. მიხეილ ბახტინი ხაზს უსვამს ტექსტის მნიშვნელობას და განმარტავს: „ტექსტი ჰუმანიტარული დისციპლინის პირველადი (რეალური) მონაცემი და საწყისია. ფილოლოგიის, ლინგვისტიკის, ლიტერატურათმცოდნეობის და სხვა მეცნიერებების სფეროში მრავალმხრივი ცოდნისა და მეთოდების კონგლომერატი, ... სადაც არ არის ტექსტი, იქ არ არის არც აზროვნების და არც კვლევის საგანი“ (Бахтин, 1986:474 - 485). ირინა ალექსეევა მიიჩნევს, რომ ტექსტები და ენები განსხვავდებიან ლექსიკური, გრამატიკული, სიტყვათწარმოქმნისა და ფონეტიკური ასპექტების მიხედვით, მაგრამ ტექსტის კომუნიკაციურ ფუნქციასთან დაკავშირებით განსხვავებები არ იძებნება (Алексеева, 2004:257) და ჩვენც ვეთანხმებით მას. ამის ცოდნა აუცილებლობას წარმოადგენს ტექსტების ტრანსლატოლოგიისას.

თანამედროვე თარგმანმცოდნეობაში საკმაოდ დიდი მნიშვნელობა ენიჭება კვლევებს ტექსტის ლინგვისტიკაში. თარგმნისას

ხდება სხვადასხვა ენის ტექსტების კომუნიკაციური გათანაბრება. ტექსტი არის მეტყველება, რომლის საშუალებითაც ხორციელდება ვერბალური კომუნიკაცია, მოსაუბრის მიერ წარმოთქმული გამო-ნათქვამისათვის შერჩეული ენობრივი ერთეულები, რომლებსაც კრავს მოცემული ენის გრამატიკის წესებისა და კომუნიკაციის მიზნების შესაბამისად. გამონათქვამის აგება და გაგება ხდება ლინ-გვისტური და ექსტრალინგვისტური ფაქტორების გათვალისწინე-ბით.

თარგმნის პრობლემა ძირითადად ტექსტის ანალიზის, აღქმისა და აგების პრობლემაში მდგომარეობს. ტექსტი წარმოადგენს ერთ მთლიან აზრს, და მისი შემადგენელი ყველა ელემენტი ურთიერ-თდაკავშირებული და დაქვემდებარებულია მთლიანთან. აქედან გამომდინარე, ტექსტი ითვლება ერთეულად, რომლის ფარგლებ-შიც განიხილება ენობრივი საშუალებების კონტექსტუალური მნიშვნელობა. თარგმანში ტექსტის უმთავრესი როლის გათვალის-წინებით, თეორეტიკოსები მუშაობენ ტექსტების ტიპოლოგიის შე-მუშავებასთან დაკავშირებით, რაც საშუალებას მოგვცემდა გამოგ-ვეტანა დასკვნა თარგმანის პრინციპების ან თარგმნის სპეციალური მეთოდების შესახებ, რომელშიც აისახება ორიგინალის ცალკეული ელემენტების და ფუნქციების გადმოცემის სხვადასხვა ხარისხი, მთარგმნელის, როგორც თარგმნილი ტექსტის შემქმნელის როლი და მთარგმნელთა სტრატეგიებს შორის განსხვავებები (Комиссаров, 1990:102).

მკვლევრებმა ტექსტის ნიშნებიდან ყველაზე ადრე შენიშნეს და გამოაცალკევეს მისი კომუნიკაციური ფუნქცია და თარგმნისას მის აუცილებელ შენარჩუნებაზე მიუთითებდნენ. ასევე გარდაუვალი დანაკარგის შეფასებისას, უპირატესობა ენიჭება მთელის შენარჩუ-ნებას. ეს ნიშნავს, ტექსტის გლობალური არსის გადმოცემის უზ-რუნველსაყოფად მისი ნაკლებად არსებითი დეტალების უგულუ-ბელყოფას. ტექსტების კლასიფიკაციაში მნიშვნელოვანია ის ფუნქ-ცია, რომელსაც ენა ასრულებს მოცემულ ტექსტში. ტექსტთა ტი-პოლოგიის სქემის შემუშავება პირველად სცადა ფსიქოლოგმა ბიუ-

ლერმა და მას საფუძვლად დაუდო სამეტყველო კონტექსტში მონაწილე სამი კომპონენტის იდეა: მოლაპარაკე, მსმენელი და გადასაცემი შეტყობინება. ბიულერი ამ სქემას უკავშირებს ენის სამ ძირითად ფუნქციას: პრეზენტაციის (ენა გამოყენებულია ინფორმაციის გადასაცემად), ექსპრესიულსა (სუბიექტის ემოციათა ასახვა) და აპელაციურს (მიზანმიმართება კომუნიკანტზე, სათანადო რეაქციის გამოსაწვევად).

ოტო კადეს აზრით, ტექსტების კლასიფიცირებისას „ტექსტების ჟანრების“ ფართო სკალას ტექსტის შინაარსი, დანიშნულება და ფორმა განსაზღვრავს. ეს მრავალფეროვნება აფიქრებინებს მას ზემოთ მოცემული ყველა ჟანრის ტექსტის თარგმნისათვის ერთიანი სქემის და მოდელის არსებობის შეუძლებლობაზე. კადე ხაზს უსვამს პრაგმატულ და ლიტერატურულ ტექსტებს შორის თვისობრივ განსხვავებებს და იუმპელტთან ერთად განიხილავს სხვადასხვა კლასიფიკაციის შექმნის მცდელობებს. ა.ფიოდოროვი, 1953 წელს გამოქვეყნებულ მონოგრაფიაში „თარგმნის ზოგადი და კერძო თეორიის საფუძვლები“, თარგმანის თავისებურებებიდან გამომდინარე გამოყოფდა: 1) საინფორმაციო, დოკუმენტურ და სამეცნიერო ტექსტებს, 2) საზოგადოებრივ პოლიტიკურ ტექსტებს, 3) (მხატვრულ) ლიტერატურულ ტექსტებს. ტექსტის კომუნიკაციური ფუნქციის მიხედვით, ოფიციალურ-საქმიანი ტექსტები მიაკუთვნეს ინფორმაციული ტექსტების ტიპს, რომელიც თავის მხრივ პრაგმატული ტექსტების ჯგუფში ერთიანდება. პრაგმატულ ტექსტებში ენა კომუნიკაციის და შეტყობინების გადაცემის ხერხია (Федоров, 2002:227-228).

ალექსეევა ტექსტების კლასიფიკაციის შედგენისას ხაზს უსვამს ისეთი ბაზური ცნების შემოღებასა და გათვალისწინებას, როგორცაა ინფორმაციის სახეობა: 1) კოგნიტური ინფორმაცია, 2) ოპერატიული ინფორმაცია, 3) ემოციური ინფორმაცია, 4) ესთეტიური ინფორმაცია (Алексеева, 2004: 242-247). კომისაროვი კომუნიკაციის ერთეულად გამონათქვამს მიიჩნევს. მისი აზრით, თარგმნის უპირველესი ამოცანა კომუნიკაციის ფუნქციის შენარჩუნებაა და

გენერირების ობიექტური პირობების გათვალისწინებით, ორივე ტექსტს, წყარო და სამიზნე ტექსტებს მიიჩნევს თანაბარ ტექსტებად (Комиссаров, 1990:36).

მრავალი გამოჩენილი მკვლევრის აზრის გათვალისწინებით, ჩვენც ვიზიარებთ იმ აზრს, რომ თარგმნისას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება წყარო და სამიზნე ტექსტების კომუნიკაციური ფუნქციის შენარჩუნებას. სწორედ ის არის შინაარსის კომპონენტების სპეციფიკის განმსაზღვრელი. ამ კომპონენტების სხვადასხვა ენობრივი საშუალებებით გაფორმებას და თარგმნას კი განსაზღვრავს სწორედ ფუნქციური დომინანტის შემადგენლობა. ფუნქციური დომინანტის ადეკვატური თარგმანი არის ეკვივალენტური თარგმანის საფუძველი. ტექსტების ტიპოლოგიის შექმნა უკვე მიიჩნევა არა მხოლოდ გონივრულ ნაბიჯად, არამედ აუცილებელიც კია თარგმნის ადეკვატურობის მოთხოვნებისა და თარგმნის შეფასების დასაბუთებული კვლევისათვის. აქამდე არსებული ტექსტების კლასიფიცირების მცდელობები უშედეგო გამოდგა ერთიანი კონცეფციისა და მათი გამიჯვნის არგუმენტების არ არსებობის გამო.

საკვლევი თემიდან გამომდინარე, ჩვენ გვაინტერესებს ოფიციალურ-საქმიანი სტილის საბუთების ტექსტები. ვეთანხმებით ოფიციალურ-საქმიანი ენის შესახებ მეცნიერულ კვლევებში გამოთქმულ მოსაზრებებს იმის შესახებ, რომ ის შედარებით დახურულ ქვესისტემას წარმოადგენს, გარკვეული ლექსიკური, მორფოლოგიური და სინტაქსური თავისებურებებით. ეს თავისებურებები განპირობებულია ლინგვისტური და ექსტრალინგვისტური ფაქტორებით, რომლებიც გამომდინარეობს მოცემული სამეტყველო ურთიერთობის სპეციფიკური სფეროს მიზანმიმართულებით, თავისებურებებით და ამოცანებით.

ოფიციალურ-საქმიანი საბუთების ტექსტებისათვის უმთავრეს დამახასიათებელ თავისებურებად და განმსაზღვრელად უნდა მივიჩნიოთ: ნორმირებული სალიტერატურო ენის გამოყენება და დაცვა, იმპერატიული ხასიათი, ობიექტური, სანდო, სრული ინფორმაციის მაქსიმალურად მოკლედ, კონკრეტულად, ზუსტად,

დასაბუთებულად და ამომწურავად გადმოცემა, რაც გამორიცხავს გამეორებას და ტექსტის ორმაგი გაგების შესაძლებლობას. საქმიანი ურთიერთობებისათვის დამახასიათებელია სახელწოდებების და ტერმინების, კანცელარიზმების, აბრევიატურების და სიტყვათმომოკლებების გამოყენების მაღალი ხვედრითი წილი, საიდანაც შეიძლება დავასკვნათ, რომ საქმიანი ტექსტები გამოირჩევა სიმყარით და ჩაკეტილობით, ფორმოზრივი სტანდარტულობით და მრავალი სხვა. ოფიციალურ-საქმიანი ტექსტი უნდა პასუხობდეს თავის დანიშნულებას: გააჩნდეს იურიდიული ძალა, სტრუქტურა და ექვემდებარებოდეს მკაფიოდ ჩამოყალიბებულ დამუშავებას.

გამომდინარე იქიდან, რომ ჩვენ ვცხოვრობთ პოლიკულტურულ სივრცეში და ტექსტების თეზაურუსი მრავალენოვანია, უფრო მოთხოვნადი ხდება მათი თარგმანი. საუკუნეების მანძილზე თარგმანს სოციალურ-კულტურული და საერთაშორისო მნიშვნელობა ენიჭება. იგი ცივილიზაციის თანამგზავრად მიიჩნევა.

2.2. ტრანსლატოლოგია, როგორც ტექსტზე ორიენტირებული თარგმანი

თარგმნის აუცილებლობა განაპირობა ადამიანების სხვადასხვა ენებზე საუბარმა. არსებობს აზრი, რომ თარგმანი ნიშნავს ტექსტის ერთი ენიდან მეორე ენაზე გადატანას. სინამდვილეში ამ პროცესში ერთმანეთს ხვდებიან სხვადასხვა კულტურები, ლიტერატურა, მსოფლმხედველობა, ადათ-წესები, ტრადიციები, ეპოქები, ადამიანები. თარგმანით დაინტერესებულნი არიან კულტუროლოგები, ეთნოგრაფები, ისტორიკოსები, ლიტერატურათმცოდნეები, ენათმეცნიერები და სხვა მეცნიერებების წარმომადგენლები და ის განიხილება ამ მეცნიერებების დაინტერესების ჭრილში. აღნიშვნის ღირსია ისიც, რომ არც თუ ისე დიდი ხნის წინ დაინტერესდა ენათმეცნიერება თარგმანით, მაგრამ მიუხედავად ამისა, თარგმანის ლინგვისტურმა თეორიამ თანამედროვე ენათმეცნიერებაში მთავარი ადგილი დაიკავა (Комиссаров, 1999:11).

თარგმანმცოდნეობა მოიცავს თარგმნის პროცესს მთელი თავისი მრავალფეროვნებით და მის დანიშნულებას ხარისხიანი თარგმანი წარმოადგენს. თარგმნის პრაქტიკა წინ უსწრებდა თარგმნის თეორიას. მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ, ინფორმაციული ტექსტების მთარგმნელობითი ბუმის პირობებში, ადამიანები თავიანთ შეცდომებზე ეუფლებოდნენ თარგმნის ტექნიკას. თარგმნის პროცესის სწორი წარმართვისათვის ტექსტების პირველი ტრანსლატოლოგიური კლასიფიკაციის შედგენის მცდელობა ეკუთვნის გერმანელ ლინგვისტს კატარინა რაისს, რომელიც მიუთითებდა თარგმნისა და ტექსტის ურთიერთობაზე: „უმთავრესად გვეჩვენება თარგმნის „ჩვეულებრივი შემთხვევის“ შესწავლა, რაც გულისხმობს დანაკარგის, დამატების და დამახინჯების გარეშე ორიგინალის „გადასხმას“ სხვა ენის ფორმაში, ისე, რომ მივიღოთ საწყისის ეკვივალენტი ტექსტი. ამ „ჩვეულებრივ“ შემთხვევაში, სწორედ ტექსტის ტიპი გვკარნახობს, თუ როგორ უნდა გადავთარგმნოთ. სწორედ ტექსტის ტიპი განსაზღვრავს თარგმნის საშუალებების შერჩევას“ (Pañc, 1978:202).

რაისი აკრიტიკებდა თარგმნის მანამდე არსებულ კლასიფიკაციებს, რომლებიც არ ითვალისწინებდნენ იმას, რომ სწორედ ტექსტის ტიპები განსაზღვრავენ თარგმნის მეთოდს. აქედან გამომდინარე, ის აცნობიერებს ტექსტის ტიპსა და თარგმნის მეთოდებს შორის მჭიდრო კავშირის არსებობას და 1970-იანი წლების დასაწყისში ტექსტების კომუნიკაციური მიდგომებისა და ამავდროულად ტექსტებით გადმოცემული ინფორმაციის, წყაროსა და მიმღების (რეციპიენტის) თავისებურებების გათვალისწინებით გვთავაზობს ოთხ ჯგუფს: 1) ინფორმაციულ ტექსტებს, 2) ექსპრესიულ ტექსტებს, 3) ოპერატიულ ტექსტებს, 4) აუდიომედიალურ ტექსტებს. ეს კლასიფიკაცია დაედო საფუძვლად 1999 წელს თარგმანმცოდნეობის ჯგუფის მიერ შედგენილ გამდიდრებულ და შეცვლილ კლასიფიკაციას: 1) ინფორმაციული (სამომხმარებლო) ტექსტები, 2) აპელაციური ტექსტები; 3) ექსპრესიული ტექსტები. ძირითადი მოთხოვნა, რომელსაც უნდა პასუხობდეს ინფორმაციულ ტექსტთა

თარგმანი, მდგომარეობს აზრობრივ სიზუსტეში, დენოტაციური პლანის ინვარიანტულობაში. მიუხედავად იმისა, რომ ინფორმაციულ ტექსტთა ყოველ სახეს უდავოდ გააჩნია თავისი სპეციფიკა, მათთვის საერთო თარგმნითი ნორმებია: შინაარსის უდანაკარგოდ შენარჩუნება, ინფორმაციის უტყუარობა და ენობრივი გამოხატვის ისეთ ფორმათა აქტივიზაცია, რომლებიც მხოლოდ ცალსახად შეიძლება იქნენ დეკოდირებული და არ უნდა შეიცავდნენ განსხვავებული ინტერპრეტაციის შესაძლებლობებს. მართალია, ბევრი საერთო აქვთ პრაგმატულ ტექსტებს, მაგრამ მაინც დიდი მნიშვნელობა ენიჭება, თუ რა დოკუმენტი ითარგმნება - იურიდიული, ადმინისტრაციულ საქმიანობასთან დაკავშირებული თუ სამეცნიერო.

ოფიციალურ-საქმიანი საბუთების თარგმნისას იურიდიული ძალის შესანარჩუნებლად, იურიდიული და საკანონმდებლო დოკუმენტები მოითხოვენ ავთენტურ თარგმანს. ზოგჯერ კიდევ, საკმარისია საქმიანი საბუთების ადეკვატური თარგმანი, რომელიც უზრუნველყოფს თარგმანში პრაგმატული ამოცანების შენარჩუნებას მაქსიმალურად შესაძლებელი ეკვივალენტობის დონეზე და ამ მიზნის მიღწევისას ყველა ნორმისა და უზუსის დაცვას. ადეკვატური თარგმანი მოითხოვს: 1) შინაარსის მაქსიმალურ გადმოცემას, 2) ფორმის შენარჩუნებას, 3) ემოცია-ექსპრესიის გადმოტანას.

ოფიციალურ საქმიანი ტექსტები მთლიანად ორიენტირებულია ტექსტის შინაარსის გადაცემაზე. მთარგმნელმა უნდა შეარჩიოს ისეთი სინტაქსური კონსტრუქციები, რომლებიც უზრუნველყოფს შინაარსის შენარჩუნებას. მათი ფორმა ხშირად სტერეოტიპულია. მიმართვა, გადმოცემის თანმიმდევრობა, დოკუმენტის დაბოლოება ყველა ენაში ემყარება რიტორიკის მკაცრ წესებს. ჭარბობს ენობრივი შტამპები. თარგმანში უნდა შენარჩუნდეს ორიგინალის კომპოზიცია. ენობრივი შტამპები შეიძლება განსხვავდებოდეს შინაგანი ფორმით, შინაარსის თანხვედრით. უმთავრესი პირობა საქმიანი საბუთების თარგმნისას არის ის, რომ მთარგმნელს მოეთ-

ხოვება საქმიანი დოკუმენტაციის შედგენის თავისებურებების და მასთან დაკავშირებული სხვა უნარ-ჩვევების ცოდნა.

თ ვ ი III. ოფიციალურ-საქმიანი დოკუმენტებისათვის დამახასიათებელი კანცელარიზმების თარგმნის პრობლემები

3.1. კლიშეს, შტამპის, შაბლონის თარგმნის პრობლემები

კანცელარიზმები ისეთი შაბლონები, კლიშეები და შტამპები, აბრევიატურები და სიტყვათაშეთანხმებები, გრამატიკული ფორმები, გამოთქმები და კონსტრუქციები, ემოციასა და ექსპრესიას მოკლებული სიტყვები და ტერმინებია, რომლებიც ძირითადად ოფიციალურ-საქმიან სტილს ემსახურებიან და რომლებიც არ/ან შეზღუდულად გამოიყენებიან სხვა სტილის ლექსიკაში. ირინა გოლუბი კანცელარიზმებს შემდეგნაირად განმარტავს: „ოფიციალურ-საქმიანი სტილის ელემენტების, მისთვის უცხო კონტექსტში გამოყენებას - კანცელარიზმები ეწოდება“ (Голицын, 1997:117).

სამეცნიერო ლიტერატურის მიმოხილვამ ცხადყო, რომ ყველა მეცნიერი ხაზგასმით აღნიშნავს ამ მყარი ენობრივი ერთეულების გავრცელებასა და სიჭარბეს საქმიან დისკურსში. ოფიციალურ-საქმიანი საბუთებისათვის დამახასიათებელი კანცელარიზმების თარგმნისას ზოგადი მთარგმნელობითი პრობლემების გარდა თავს იჩენს ამ სტილისათვის დამახასიათებელი სპეციფიკური ნიშანთვისებები. მთარგმნელი უნდა იცნობდეს საქმიანი დოკუმენტაციის თავისებურებებს და ფლობდეს საქმიანი საბუთების შედგენის უნარ-ჩვევებს. ქართული საბუთებისათვის დამახასიათებელი კანცელარიზმების დიდი ნაწილი რუსული კანცელარიზმების კალკს წარმოადგენს. მათი სიჭარბე მეტყველებაში საქმიან დისკურსზე მიუთითებს და მოცემული სამეტყველო სიტუაციის დაკვეთას ამომწურავად ასრულებს. ჩვენ, მარტივი თარგმნითი ოპერაციის

შესრულებით, წყარო ენის ენობრივი ნიშნების, მიმღები ენის ენობრივი ნიშნებით ჩანაცვლებით, ვლელულობთ აზრობრივადაც და ფორმითაც ეკვივალენტურ ერთეულებს. სწორედ ამით აიხსნება მათი სიუხვე წყარო და სამიზნე ტექსტებში. მაგალითად:

<i>რუსულ საბუთებში არსებული კლიშირებული ფორმები</i>	<i>ქართულ საბუთებში არსებული კლიშირებული ფორმები</i>
<i>Справка выдана в том, что ...</i>	<i>ცნობა მიეცა მასზედ, რომ ...</i>
<i>Справка выдана для предъявления по месту требования.</i>	<i>ცნობა გაცემულია საჭიროებისამებრ წარსადგენად.</i>
<i>Настоящее удостоверение выдано в том, что...</i>	<i>მოწმობა ეძლევა დასტურად იმისა, რომ...</i>
<i>Настоящий диплом выдан ----- в том, что...</i>	<i>ეს დიპლომი მიეცა ----- მასზედ, რომ...</i>
<i>Присвоена квалификация...</i>	<i>მიენიჭა კვალიფიკაცია....</i>
<i>Характеристика выдана для предъявления по месту требования.</i>	<i>დახასიათება ეძლევა საჭიროებისამებრ წარსადგენად.</i>
<i>Трудовые книжки изготовляются по единому образцу.</i>	<i>შრომის წიგნაკები მზადდება ერთიანი ნიმუშის მიხედვით.</i>
<i>предложение принято большинством голосов.</i>	<i>წინადადება მიღებულია ხმათა უმრავლესობით.</i>
<i>возмещает вред, причиненный при исполнении трудовых обязанностей</i>	<i>ანაზღაურებს შრომითი მოვალეობის შესრულებისას მიყენებულ ზიანს</i>

საქმიან დოკუმენტებს კანცელარიულ შეფერილობას აძლევენ სახელად ქცეული ზმნები, სახელზმნები: დამტკიცება, გადაყვანა, გამგზავრება, გათავისუფლება, დანიშვნა... მიმღეობები: მოწვეული,

დასაქმებული, გათავისუფლებული, დანიშნული... თუკი ქართულ საბუთებში მოცემული იმპერატიულობა გამოიხატება ძირითადად ზმნის ფორმებით: დაინიშნოს, გათავისუფლდეს, დამტკიცდეს, დამტკიცებულ იქნას, მივლინებულ იქნას... რუსულ ენაში ამ იმპერატიულობის გადმოსაცემად გამოიყენება, ინფინიტივი: обсудить, назначить, освободить, утвердить..., ან რთული ფორმები ინფინიტივის მონაწილეობით: будут проходить, будут обсуждаться, будут уволены, обязан выполнить, обязаны практиковать, должны подчиняться... პირიანი ზმნები: приказываю, награждаю, приводит... მიმღებები: назначен, уволен, утвержден, освобожден, выдан... ორივე ენაში, გრამატიკული ფორმების სიმრავლით აიხსნება მოცემული მთარგმნელობითი გრამატიკული ტრანსფორმაციები, რომელსაც მიმართავენ რუსულ-ქართული და ქართულ-რუსული საბუთების თარგმნისას.

თანამედროვე საბუთების ტრაფარეტის თარგმნისას შეინიშნება ვარიაციები, რაც ყოვლად დაუშვებელია:

<i>Аттестат о среднем общем образовании</i>	<i>ატესტატი ძირითადი ზოგადი განათლების შესახებ</i>
<i>Аттестат о среднем общем образовании</i>	<i>საშუალო (სრული) ზოგადი განათლების ატესტატი</i>
<i>Аттестат о среднем общем образовании</i>	<i>საშუალო ზოგადი განათლების ატესტატი</i>
<i>Аттестат о среднем общем образовании</i>	<i>ატესტატი საშუალო ზოგადი განათლების შესახებ</i>
<i>Аттестат о среднем общем образовании</i>	<i>ზოგადი საშუალო განათლების ატესტატი</i>

გაურკვეველია, 2019 წლის დოკუმენტის თარგმნისას, რატომ იყენებს მთარგმნელი რუსული ტერმინის округ გადასათარგმნად, საბჭოთა პერიოდისათვის დამახასიათებელ ბარბარიზმს - ოკრუგდი, როცა თანამედროვე ქართულ საქმიან დისკურსში გვაქვს შესატყ-

ვისი ოლქი და თავისუფლად შეიძლება მისი, ამ ტერმინით ჩანაცვლება.

<p><i>Государственное образовательное учреждение Центр образования ---- Южного административного округа г. Москвы.</i></p>	<p><i>მოსკოვის სამხრეთის ადმინისტრაციული <u>ოკრუგის</u> სახელმწიფო ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულება განათლების ცენტრი.</i></p>
--	---

მზა, ტრაფარეტული ფორმების გამოყენება, დროის ეკონომიის, ფორმისა და შინაარსის შენარჩუნების საწინდარია. დოკუმენტის გამართული შედგენა, მისი სწორად გაგებისა და ადეკვატური თარგმანის წინაპირობას წარმოადგენს. დოკუმენტების უნიფიცირება ინვარიანტების არსებობას და ორჭოფობას გამორიცხავს. საქმიანი დისკურსის ანალიზმა ცხადყო, რომ ამ სფეროში ადეკვატური თარგმანი მოითხოვს საქმიანი დისკურსისათვის დამახასიათებელი კანცელარიზმების: შტამპების, კლოშეების, შაბლონის, მარაგის სრულყოფილად ფლობას დედანსა და მიმღებ ენაში.

3.2. აბრევიატურების თარგმნის პრობლემები

თანამედროვე ოფიციალურ-საქმიანი დისკურსის მნიშვნელოვანი ტენდენციაა სიტყვათშემოკლებები, რომლებიც თანამედროვე ცხოვრების ტემპით არის განპირობებული. რთულ მრავალსიტყვიან სახელწოდებათა ნაცვლად გამოიყენება აბრევიატურები, რომლებიც პირველად ლათინური ანბანის მქონე ქვეყნებში იქნა შემოღებული. მათ გავრცელებას ხელს უწყობდა დიდი ასოების არსებობა, რომელთა საშუალებითაც შესაძლებელი იყო ინიციალური წესით გაფორმებული აბრევიატურის ვიზუალურად გამოკვეთა და ასევე, ევროპულ ენათა ასოების, ძირითადად ხმოვნებზე დამთავრებული სახელწოდებები, რომლებიც წარმოთქმისას, მათ

კეთილხმოვნებას უზრუნველყოფდა. აბრევიატურები XX საუკუნის დასაწყისში შემოვიდა რუსულ ენაში, რასაც, შესაბამისად, მათი ქართულ ენასა და საქმისწარმოებაში დამკვიდრებაც მოჰყვა.

ლინგვისტების ნაწილი მართებულად მიიჩნევს ტერმინების: „აბრევიაცი“-ის, „აბრევიატურ“-ის და „შემოკლებ“-ის დეფინიციების გათანაბრების ტენდენციას, იქიდან გამომდინარე, რომ „აბრევიაცია“ სიტყვის შემოკლების ან/და შეკვეცის პროცესია, ხოლო „აბრევიატურა“ ამ პროცესის შედეგი. ა.არაბული ხაზს უსვამს სიტყვათშემოკლებისა და აბრევიატურის ერთმნიშვნელობიანობას და დასძენს, რომ ისინი გამოიყენებიან შემოკლების ისეთი ფორმების აღსანიშნად, როცა რაიმე მყარი დასახელების (სახელწოდების) კომპონენტი სიტყვები მოკლდებიან, ერთ კომპონენტად ყალიბდებიან და შემოკლებულ „სიტყვად“ გადაიქცევიან“(არაბული, 2004:132). სიტყვათა არასწორი შეკვეცა და მათი დარღვეული ჟღერადობა ანაგვიანებენ ენას, ამიტომ დიდი სიფრთხილე გვმართებს აბრევიატურების შედგენის და გამოყენების დროს.

ორი ან/და მეტი სახელის შემოკლების ტენდენცია ქართულ ენაში რუსული ენის გავლენით გავრცელდა და მათი ჩაწერისას ადგილის და დროის ეკონომიის შესაძლებლობა, დაედო საფუძვლად მათ ფართოდ გამოყენებას, აღნიშნავს აკ. შანიძე (შანიძე, 1980:158-159).

არსებული საკითხის შესწავლისას გავეცანით ქართველი და რუსი ენათმეცნიერების მიერ (შანიძე, ჩიქობავა, არაბული, ვინოგრადოვი, ბარხუდაროვი, ისტრინა, იგნატოვა, ლივშიცი, როზენტალი, გოლუბი და სხვა) ჩამოყალიბებულ აბრევიატურათა და სიტყვათშემოკლებათა შედგენის წესებს. სხვადასხვა კლასიფიკაციების გაანალიზების საფუძველზე წარმოვადგენთ, ჩვენ მიერ დაჯგუფებულ აბრევიატურათა კლასიფიკაციას: 1) სიტყვის დასაწყისი ნაწილების შეერთება: Проф/ком, პროფ/კომ/ი, აღმას/კომ/ი, რაი/კომ/ი, рай/ком, парт/груп/орг, 2) პირველი სიტყვის შემოკლებული ნაწილის და მეორე სიტყვის სრულად შეერთება: პედ/ინსტიტუტი, пед/институт, პარტ/ბიურო, парт/бюро, 3) შემოკლება,

რომლის პირველი წევრი ფუძეა დანარჩენი კი ფუძის შემადგენელი ნაწილი: წევრ/კორ/ი, 4) შერეული შემოკლებების, რომელშიც ფუძის ნაწილი და თავკიდური ბგერები შეერთებულია: Мин/в/у/з, 5) ინიციალური: ა) ბგერითი წარმოშობის: в/т/у/з, ბაბბი, ს/კ/კ/პ ბ ასოთა დასახელებების: ბ/ს/უ, В/Г/ У, К/П/С/С...

მიუხედავად იმისა, რომ ქართული ენისათვის არ არის დამახასიათებელი აბრევიატურები და სიტყვათშემოკლებები, მაინც საკმაოდ ხშირად ვხვდებით მათ საქმიან დისკურსში. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ისინი რუსულის კალკას წარმოადგენენ და წერისას დროის და ადგილის ეკონომიის მიზნით გამოიყენებიან. ამის თვალსაჩინო მაგალითებია:

რუსულ საბუთებში არსებული აბრევიატურები და სიტყვათშემოკლებები	ქართულ საბუთებში არსებული აბრევიატურები და სიტყვათშემოკლებები
<i>Чл. корр. АН ГССР, профессор,</i>	<i>საქ.მეცნ.აკად.წ/კ.პროფ.,</i>
<i>ГПИ им.В.И.Ленина,</i>	<i>ვ. ი. ლენინის სახელობის სპი,</i>
<i>Д.и.н.,</i>	<i>ისტ.მეცნ.დოქტ.,</i>
<i>на ФПКП,</i>	<i>უმაღლესი სასწავლებლების მასწავლებელთა კვალიფიკაციის ამაღლების ფაკულტეტზე,</i>
<i>Декан ПК преподавателей вузов,</i>	<i>უმაღლესი სასწავლ. მასწავლებელთა კვალიფიკაციის ამაღლების ფაკულტეტის დეკანი,</i>
<i>ВНИЭКИСП,</i>	<i>სუბტროპიკული ნაყოფის შენახვისა და გადამუმშავების სრულიად სავაჭირო სამეცნიერო-კვლევითი და ექსპერიმენტალურ-საკონსტრუქტორო ინსტიტუტი.</i>
<i>К. с/х наук,</i>	<i>ს.მ. მ.კ.</i>

<i>ვუზ,</i>	<i>უსდ,</i>
<i>ფ. ი. ო.</i>	<i>ს.გ.მ.,</i>

მასალის შესწავლისას დავაფიქსირეთ აბრევიატურების მართლწერასთან დაკავშირებული ხარვეზები. საბუთებში კონკრეტული აბრევიატურებისა და სიტყვათშემოკლების ვარიანტული ჩანაწერი ფიქსირდება. წერისას პარალელურად გამოიყენება მართებული და მცდარი ფორმები. მაგალითად, აბრევიატურების და *გრაფიკული შემოკლებების ვუზ, зав. кафедрой, и.о., ф.и.о., დაწერის ვარიანტებთან ერთად, რომელიც მართებულ ჩანაწერს წარმოადგენენ, გვხვდება პარალელურად მცდარი ჩაწერის ფორმებიც ВУЗ, зав. каф, нач. Планово-Эконом. отдела, И/О, ИО და ФИО.* ეს მიუთითებს დოკუმენტების ენის უნიფიცირების უგულვებელყოფაზე. აქვე აღვნიშნავთ, რომ მათი სწორად ჩაწერისათვის უნდა დავიცვათ მართლწერის წესები: აბრევიატურა იწერება წერტილების, ტირეების და ბრჭყალების გარეშე. ხოლო გრაფიკული შემოკლება წერტილებით.

აბრევიატურების გაშიფრვისა და თარგმნისათვის აუცილებელია იმის ცოდნა, თუ რას წარმოადგენენ ისინი. თარგმნისას მიმღებ ენაში მივმართავთ მათ აღიარებულ მყარ შესატყვისებს. შესატყვისების არ არსებობისას ვიყენებთ ტრანსკრიფციის ხერხს, ან საჭიროა აბრევიატურის მნიშვნელობის განმარტება სამიზნე ტექსტში, რაც საკმაოდ შრომატევადია განსაკუთრებით მაშინ, როცა არც ერთ ლექსიკონში არ ფიქსირდება მათი მნიშვნელობა. აბრევიატურები, ზოგჯერ, თარგმნისა და ტრანსლიტერაცია/ტრანსკრიფციის გარეშე მკვიდრდებიან მიმღებ ენაში, როგორც ე.წ. საერთაშორისო აბრევიატურები.

ენა, როგორც ცოცხალი ორგანიზმი, მუდმივად განახლების პროცესშია. ის სოციალური ცვლილებების ანარეკლია და სწორედ ეს განაპირობებს ენის ლექსიკური მარაგის ძალიან სწრაფ ცვლილებას. არსებული ტემპებიდან გამომდინარე დღევანდელი ნეოლოგიზმი, ხვალ შეიძლება არქაიზმად იქცეს. ის რაც ხშირად მოხ-

მარებადი იყო წლების წინ, დღეს საერთოდ დავიწყებული და ამოღებულია ხმარებიდან. ეს ჩვენი მაგალითებითაც დასტურდება. მასალაზე მუშაობისას სირთულეს წარმოადგენდა ძველ დოკუმენტებში არსებული აბრევიატურების გაშიფრვა. ერთ-ერთ რუსულენოვან საბუთში თითქმის სრულად, წინადადება გადმოცემულია სიტყვათშემოკლებითა და აბრევიატურებით - зав. лабораторией ПВТСО Минвуза ГССР. აქედან აბრევიატურა ПВТСО ჩვენთვის დღემდე უცნობია, რადგან გადაინაცვლა არქაიზმების რიგში და არ არის დაფიქსირებული ლექსიკონებში. შესაბამისად ვერ მოვიძიეთ მისი განმარტება.

ეს ფაქტიც ამტკიცებს ჩვენი კვლევის აქტუალურობას იმასთან დაკავშირებით, რომ შესწავლილი უნდა იქნას ქართულ-რუსული ოფიციალურ-საქმიანი დოკუმენტებისათვის დამახასიათებელი კანცელარიზმები, მათი თარგმანის თავისებურებები და მართლწერის წესები. ვიმედოვნებთ, რომ ჩვენი კვლევა გამოადგებათ საქმისწარმოებაში დასაქმებულ პერსონალს და მთარგმნელებს, ტექსტების შინაარსის სწორად გაგებასა და მათ ადეკვატურ თარგმნაში.

3.3. ტერმინოლოგიის თარგმნის პრობლემები

„ტერმინი (ლათ. terminus) ჰქვია სიტყვას (და სიტყვათა შეკავშირებას), რომელიც აღნიშნავს რაიმე ცნებას ცოდნის სხვადასხვა დარგში. ტერმინოლოგია გულისხმობს ამა თუ იმ დარგში ხმარებულ ტერმინთა ერთობლიობას“ (კვაჭაძე, 1993:35). მართლაც, ტერმინებს არ გააჩნიათ კონოტაცია, სინონიმები, არსებობენ კონტექსტიდან დამოუკიდებლად და გამოირჩევიან ერთმნიშვნელობიანობით.

ნებისმიერ სტილს თავისებური ტერმინოლოგია ახასიათებს. ოფიციალურ-საქმიან ტექსტებს სხვა ტექსტებისაგან შემადგენელი ლექსიკა, დამახასიათებელი კანცელარიზმების, სპეციალური ტერმინოლოგიის, მყარი შესატყვისების გამოყენების მაღალი ხვედრითი წილი გამოარჩევს. ტერმინოლოგია სხვადასხვა ხერხებით

წარმოიქმნება: ენა, ან საკუთარ მარაგში ეძებს შესატყვისს და ისე აწარმოებს მას ან/და ის, რაც ასე დამახასიათებელია ჩვენი დღევანდელი საზოგადოების, უცხო სიტყვები განუკითხავად შემოედინებიან და მკვიდრებიან ენაში, მაშინ როცა თავისუფლად შეიძლება საკუთარ ლექსიკურ ფონდში დაიძებნოს შესატყვისი ტერმინები.

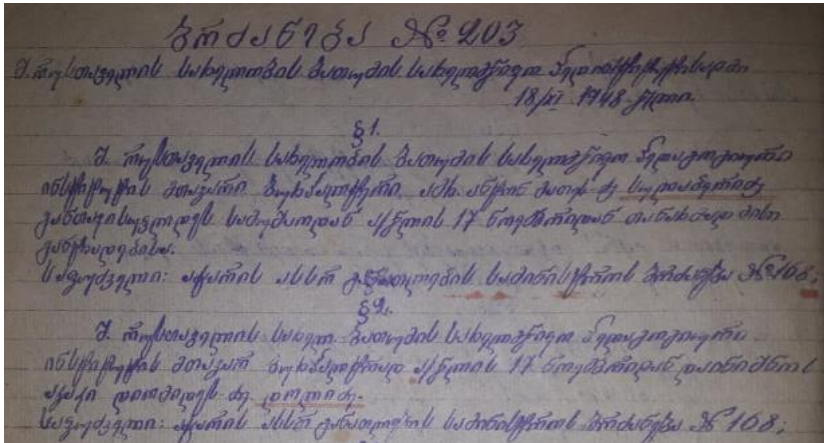
ემპირიული მასალის შესწავლამ გვიჩვენა, რომ ოფიციალურ-საქმიან დოკუმენტებში დიდი რაოდენობით გვხვდება ლათინური და ბერძნული წარმოშობის ტერმინები, რომელიც რუსული ენის გავლენით დამკვიდრდა ქართულ ენაში. სწორედ, რუსული ენის გავლენის შედეგია, ქართულში დაფიქსირებული „ია“ დაბოლოებები, დედანში არსებული დაბოლოება - „io“ - ს ნაცვლად. (ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი) <https://www.ice.ge/liv/liv/ganmartebiti.php>

ქართულ ენაში არსებული ტერმინები	ტერმინების წარმომავლობა
ევოლუცია	ლათინური evolutio
კომისია	ლათინური commissio
კლასიფიკაცია	ლათინური classificatio

ამავე პერიოდში, ხშირად გვხვდება საქმიანი დოკუმენტებისათვის დამახასიათებელი ტერმინების ქართულ ენაში სხვადასხვა ხერხით გადმოტანის შემთხვევები. ასე მაგალითად, საინტერესოა ჩვენს ხელთ არსებულ საბუთებში ხსენებული სიტყვა „ბუხჰალტერი“-ს ისტორია. გერმანული ტერმინი „Buchhalter“ - Buch „წიგნი“ და halter „მფლობელი“, რუსულ ენაში დამკვიდრდა პეტრე პირველის დროიდან „бухгалтер“, რომელიც რუსული ენის გავლით შემოვიდა ყოფილი საბჭოთა კავშირის მომმე რესპუბლიკების ენებში. იმ პერიოდის ქართულ დოკუმენტებში დაფიქსირებულია შესაბამისად ტერმინი „ბუხჰალტერი“. მოცემული ტერმინი წარმოადგენს რუსული ენის გრამატიკული ფორმის ზუსტ კოპირებას. იქედან გამომდინარე, რომ რუსულ ზეპირმეტყველებაში ეს სიტყვა წარმო-

ითქმება, როგორც [ხუ[ლ]алтер], ქართულ წერილობით მეტყველებაშიც დროთა განმავლობაში დამკვიდრდა მისი შესატყვისი ტერმინი „ბულალტერი“.

ოფიციალური საქმიანი სტილის ტერმინოლოგია მკაცრად განსაზღვრულია და ერთგვარ ნომენტკლატურას წარმოადგენს: 1) მონაწილე მხარეების აღმნიშვნელი: командированное лицо, доцент, დამსაქმებელი, работодатель, დასაქმებული, работник, штатный работник, პირი, лицо, ხელმომწერნი, აბიტურიენტი, абитуриент, სტუდენტი, მასწავლებელი, მოწვეული, дежани, პროფესორი, профессор, подписавшиеся... 2) საგნებისა და ობიექტების აღმნიშვნელი: დებულება, გარიგება, უფლებამოსილება, уნივერსიტეტი, де-პარტამენტი, კათედრა, полная ставка, штраф, служебная записка, кафедра, განრიგი, სტრუქტურული ერთეული, ხელშეკრულება, полномочие, договор... 3) მოქმედების აღმნიშვნელი: მივლინებული იქნა, გათავისუფლდეს, გადაყვანილ იქნას, принять, перевести, командировать, გამოეცხადოს მადლობა, საყვედური, объявить благодарность, выговор, დაეკისროს, поручить, ჩაირიცხოს, зачислить, отчислить, ამორიცხვა, ...

საბჭოთა პერიოდის დოკუმენტების ტერმინოლოგია და მათი თარგმანი უფრო მდგრადი იყო. თარგმნისას ის ითარგმნებოდა შესაბამისი ერთი და იმავე ტერმინით და შესიტყვებით. მათი თარგმნისას განსხვავებული ვარიაციები არ შეგვინიშნავს. გვაქვს სტანდარტული საბჭოთა შაბლონები სტანდარტული ტერმინოლოგიით, სტანდარტული სტრუქტურული წყობით და თარგმანით. ამ პერიოდისათვის დამახასიათებელი იყო ორენოვანი ხელწერების არსებობა, ანუ ქართულ დოკუმენტებზე ქართულად აწერდნენ ხელს, უცხოენოვან დოკუმენტებზე - შესაბამის ენაზე. ესეც განსხვავებს მათ თანამედროვე დოკუმენტებისაგან.

დედანში დაშვებული შეცდომები, თარგმანშიც შესაბამისად შეცდომებს გვაძლევს. სწორი და ადეკვატური ტრანსფორმაციის მიღწევის უმთავრესი წინაპირობა გამართული დედნის არსებობაა. საქმიანი საბუთების თარგმნისას, მიმღები ენის ფლობასთან ერთად, ასევე აუცილებელია საქმიანი დოკუმენტაციის თავისებურებების და მათი შედგენის უნარ-ჩვევების ცოდნა.

გლობალიზაციის შედეგად ჩვენს საბუთებში შემოდის უცხოური ტერმინები, რომელთა ჩანაცვლება ქართული შესატყვისით თავისუფლად შეიძლება. ესენია: აპლიკანტი - განმცხადებელი, აპლიკაცია - განცხადება, კვოტა - დასაშვები რაოდენობა, ტრენინგი - წვრთნა, ბენდი-მუსიკალური ჯგუფი, ვორქშოპი - სამუშაო შეხვედრა, ინვოისი - აღრიცხვა-ანგარიშგება... საქმისწარმოების ერთ-ერთი აუცილებელი პირობა, ტერმინებისა და მათი შესაბამისი თარგმანის ერთი და იმავე მნიშვნელობით გამოყენებაში მდგომარეობს. დაუშვებელია ერთი ტიპის საქმიანი საბუთების თარგმნისას სხვადასხვა ვარიაციები, რაც ასე უხვად გვხვდება დღეს ჩვენს პრაქტიკაში.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ტერმინების თარგმნისას ხშირად მივმართავთ კალკირებას, ტრანსკრიფციას ან/და ტრანსლიტერაციას. არის შემთხვევები, როცა ახალშემოსული ტერმინი თარგმანში საჭიროებს ახსნა-განმარტებას.

3.4. დოკუმენტბრუნვის უნიფიცირება და ნათარგმნი დოკუმენტების ფუნქციონირების პრობლემები პოლიკულტურულ სამყაროში

სახელმწიფოების ჩამოყალიბების, ადამიანებს შორის და ადამიანებსა და სახელმწიფოს შორის სხვადასხვა ურთიერთობათა რეგლამენტირებამ, ნორმების დადგენამ და ფიქსაციის აუცილებლობამ დამწერლობის გამოგონებას შეუწყო ხელი. ოფიციალური დოკუმენტებიც ამის საფუძველზე უნდა გაჩენილიყო.

ოფიციალური დოკუმენტების საინტერესო განმარტებას გვამლევნ კუზნეცოვი, ლიხაჩოვი და სხვ: „ეს არის იურიდიულ და ფიზიკურ პირთა მიერ შექმნილი დოკუმენტი, რომელიც გაფორმებული და დამოწმებულია წესისამებრ. ის ადამიანის მიერ დროში და სივრცეში გადასაცემად შექმნილი ინფორმაციის შემცველი მატერიალური ობიექტია, რომელიც შეიძლება იყოს წარმოდგენილი: წერილობითი, გრაფიკული, ხმოვანი, ფოტოსურათის და ნახატის სახით. ინფორმაციის დაფიქსირება უზრუნველყოფს მის შენახვასა და შეგროვებას, სხვა პირზე გადაცემას, მრავალჯერად გამოყენებას, დროთა განმავლობაში ინფორმაციასთან დაბრუნებას. ...დოკუმენტი მმართველობით საქმიანობაში წარმოადგენს შრომის - საგანსაც და შედეგსაც” (Т.В.Кузнецова, М.Т.Лихачов, А.А.Райхцаум, А.В.Соколов, 1991:5).

საქმიანი დოკუმენტები დიდ როლს თამაშობენ ადამიანის ცხოვრებაში. დღევანდელი მოთხოვნების შესაბამისად, იმის გათვალისწინებით, რომ ჩვენ ვცდილობთ ევროკავშირში გაწევრიანებას, ხოლო ევროპის მასშტაბით მიმდინარეობს ერთიანი უნიფიცირებული დოკუმენტების შექმნა და ამ სისტემაში ჩართვა, საქართველოც მიისწრაფის არ ჩამორჩეს დროის მოთხოვნებს და ფეხი აუწყოს ცვლილებებს. სტანდარტიზაცია და უნიფიცირება არსებული და დამკვიდრებული ტრაფარეტების, მყარი სამეტყველო ფორმულების, კანცელარიზმების (შტამპების, შაბლონების, სტანდარტული სინტაქსური მოდელების და ა.შ.) ფართო და ხშირ

გამოყენებაში გამოიხატება, რაც კიდევ უფრო ამარტივებს და აიოლებს ტიპური საქმიანი ქაღალდების შედგენის პროცესს. კაზან-ცევი აღნიშნავს თავის ნაშრომში: „ოფიციალურ-საქმიანი დოკუმენტი არ „იწერება“, ის იქმნება უკვე არსებული, მზა სიტყვებისა და სტერეოტიპული შესიტყვებებისაგან“ (Казанцев, 2002:19).

დღეისათვის სახელმწიფო სტანდარტების მოთხოვნები არეგულირებენ უნიფიცირებული დოკუმენტების გაფორმების წესებს და ამ დოკუმენტებისათვის სავალდებულო რეკვიზიტების დადგენის პროცესს. რეკვიზიტები, ნებისმიერი დოკუმენტის აუცილებელ ნიშანს წარმოადგენენ და საბუთის კანონიერებაზე მიუთითებენ. მიუხედავად, უნიფიცირებული დოკუმენტების შედგენის ერთიანი წესების და სისტემის არსებობისა, მაინც გვხვდება მათი უგულვებელყოფის შემთხვევები, რაც აისახება კიდევ დოკუმენტის შედგენაზე. კერძოდ, ის, რომ სხვადასხვა პერიოდში გაფორმებულ დოკუმენტებს ერთმანეთისაგან განასხვავებს უწყებების დოკუმენტებთან მომუშავე პერსონალის მიერ, გარკვეულწილად, სუბიექტური შეხედულებისამებრ არჩეული ხერხების გამოყენება.

ჩვენ ვაანალიზებთ ნათარგმნი დოკუმენტების ტექსტების ფუნქციონირების პრობლემებს პოლიკულტურულ სამყაროში. უნიფიცირებას მოითხოვს თანამედროვე ინტენსიური კულტურათმორისი კომუნიკაცია, გლობალიზაციის პირობები. უნიფიცირება კი ნიშნავს ფორმის მოყვანას ერთ სისტემაში, სადაც თარგმნის პრინციპი, მიდგომა და წესიც უნდა იყოს მსგავსი და ერთნაირი. თარგმანი ხომ ტექსტის არამარტო ერთი ენიდან მეორეზე გადაფორმება, არამედ კულტურათა შეხვედრაც არის. ამიტომაც, უნიფიცირებული დოკუმენტების თარგმნისას ლინგვისტური განსხვავებების გარდა, გასათვალისწინებელია კულტურული განსხვავებებიც, რაც გამოიხატება თარიღის, მისამართის, აზვაციის, მიმართვის, სახელის და გვარის გაფორმებაშიც კი. ინგლისურ ენაში დამკვიდრებულია სახელისა და გვარის, მკაცრად ფიქსირებული რიგი: ჯერ სახელი, შემდეგ გვარი, ჩინურ ენაში - ჯერ გვარი, შემდეგ სახელი (ტერ-მინასოვა, 2017:91-97). რუსულ დოკუმენტებში ეს რიგი მკაც-

რად იყო განსაზღვრული, სიტყვათშეთანხმება *ფ.ხ.ო.* ამის დასტურია. მიუხედავად იმისა, რომ ქართული ენისათვის ნიშანდობლივია ჯერ სახელის, შემდეგ კი გვარის დაფიქსირება, რუსული კულტურის გავლენით ქართულშიც ჯერ გვარი იწერებოდა საბუთებში, შემდეგ სახელი. რუსულის გავლენა დღემდე შეინიშნება ქართულ საბუთებში. განსხვავება გვაქვს თარიღის აღნიშვნისას. ინგლისურ დოკუმენტებში მიღებული რიგია: თვე, რიცხვი, წელი; ქართულ და რუსულ საბუთებში კი - რიცხვი, თვე და წელი. საფოსტო კონვერტზეც ადრესატის რეკვიზიტების გაფორმებისას განსხვავებებს ვაწყდებით. ამ განსხვავებების გათვალისწინებით უკვე ევროპული ტრადიციით ფორმდება აღნიშნული რეკვიზიტები.

დასკვნა

XXI საუკუნემ, ინტენსიური ინფორმაციული ურთიერთობის პირობებში, უნიფიცირებული ოფიციალურ-საქმიანი ტექსტების რაოდენობის გაზრდა და მათი თარგმნა მოითხოვა. დღეს უპირატესობა ენიჭება ინგლისურ ენაზე და ინგლისური ენიდან თარგმანს, მაგრამ ჯერ კიდევ საკმაოდ მნიშვნელოვანი და აქტუალურია ჩვენს საქმისწარმოებაში ქართულ-რუსული და რუსულ-ქართული ოფიციალურ-საქმიანი დოკუმენტების თარგმნის პრობლემები. მიუხედავად პოლიტიკური სიტუაციისა, ცხოვრებისეული მოთხოვნებიდან გამომდინარე, მაინც დგას დღის წესრიგში რუსული ენიდან თარგმნის საკითხი. დღესაც ვსაჭიროებთ სხვადასხვა რუსულენოვანი დოკუმენტის ქართულ ენაზე და პირიქით, ქართულენოვანის - რუსულ ენაზე თარგმანს. იქიდან გამომდინარე, რომ ნაკლები ყურადღება ენიჭება რუსული ენის სწავლებასა და თარგმანს, შედეგმაც არ დააყოვნა და ვღებულობთ უხარისხოდ ნათარგმნ საბუთებს. სწორედ ქართულ ენაზე მათი ადეკვატური, ეკვივალენტი და ავთენტური თარგმანის საჭიროებამ განსაზღვრა მოცემული საკითხის შესწავლა.

ოფიციალურ-საქმიანი საბუთების თარგმნის ანალიზმა ცხადყო, რომ საქმიანი საბუთები მთარგმნელობით სფეროში თარგმნის თვალსაზრისით წარმოადგენენ განსაკუთრებულ დისკურსს, ვინაიდან მთარგმნელობითი ზოგადი პრობლემების გარდა, აქ თავს იჩენს ამ დისკურსისათვის დამახასიათებელი სპეციფიკური ნიშანთვისებები, როგორც თავისებური ტერმინოლოგია, კლიშირებული კონსტრუქციები/კანცელარიზმები. ოფიციალურ-საქმიანი დოკუმენტების თარგმანის განსაკუთრებული მოთხოვნაა ფორმისა და შინაარსის შენარჩუნება, მკაცრი წესების დაცვა და მზა, სტანდარტული ენობრივი კონსტრუქციების გამოყენება. მთარგმნელი უნდა იცნობდეს საქმიანი დოკუმენტის თავისებურებებს და ფლობდეს საქმიანი საბუთების შედგენის უნარ-ჩვევებს.

მიუხედავად იმისა, რომ ამ დოკუმენტებისათვის დამახასიათებელია ენობრივი და ლექსიკური სიმშრალე, ერთფეროვნება, სტანდარტულობა, მყარი სიტყვათშეთანხმებების, კანცელარიზმების გამოყენება, მაინც საკმაოდ საინტერესოდ შეიძლება ჩაითვალოს ჩვენს მიერ შესწავლილი საბუთები, რომლებიც ბსუ-ს კანცელარიაში, არქივში და ადამიანური რესურსების სამსახურშია დაცული. ისინი 1947 წლიდან დღემდე პერიოდის დოკუმენტებს მოიცავენ და ასახულია საბჭოთა და პოსტსაბჭოთა საქართველოს პერიოდები. დამოუკიდებელი საქართველოს საქმისწარმოებაში ენისა და ფორმის გამოყენების მიხედვით, შეგვიძლია დამატებით, გამოვყოთ ორი ეტაპი: პირველი, საკმაოდ მოკლევადიანი აღმოჩნდა, მოიცავს 1994-1998 წწ. და ხასიათდება მხოლოდ ქართულ ენაზე შედგენილი საბუთებით (დიპლომი, ატესტატი და სხვ.). მეორე კი - 1999 წლიდან დღემდე გრძელდება, ამ ეტაპისთვის დამახასიათებელია ქართულ-ინგლისურ ენაზე შედგენილი საბუთები (დიპლომი, ატესტატი და სხვ.).

საქმიანი დოკუმენტის წამყვანი ნიშანი კანცელარიზმების - კლიშეს, შტამპის, ტერმინოლოგიის, აბრევიატურის არსებობაა. მათ ახასიათებთ კონსერვატულობა და რთული სინტაქსი, რომლებიც ორიენტირებული არიან ფორმულირების სიზუსტეზე და ერთმნიშ-

ნელობიანობაზე. საქმიან მეტყველებაში მათთვის დამახასიათებელია სტანდარტიზაციის მაღალი დონე, რაც შემთხვევითი არ არის. საქმიანი ურთიერთობები ტიპურ სიტუაციაში ვითარდება, სადაც ტერმინისა და კანცელარიზმის არსებობა არამარტო გამართლებული, არამედ აუცილებელიცაა. ისინი გამოიყენებიან პირდაპირი და ზუსტი მნიშვნელობით, რათა გამორიცხულ იქნას აზრის ორმაგი გაგება. ადამიანები, რომლებსაც მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებების მიღება უწევთ, არ უნდა იხარჯებოდნენ და არ უნდა კარგავდნენ დროს ამა თუ იმ აზრის ფორმულირების, მყარი შესატყვისების, სპეციალური კანცელარიული ტერმინების და სქემების ძებნის გამო. სამწუხაროდ, ჯერაც არ არის სრულად შესწავლილი და მიმდინარეობს კვლევები ქართული ოფიციალურ-საქმიანი სტილის, საქმიანი მეტყველებისათვის დამახასიათებელი კანცელარიზმების, მათი გამოყენებისა და თარგმნის ხერხების შესწავლის მიზნით. უნდა აღინიშნოს, რომ ჩვენი კვლევაც სწორედ ამ თემას ეხება. კერძოდ, ოფიციალურ-საქმიანი საბუთების ლექსიკის, კანცელარიზმების გამოკვლევასა და მათი გადმოცემის ხერხების შესწავლას (განსხვავებები, თავისებურებები).

კანცელარიზმების თარგმნისას ვხელმძღვანელობთ და ვიყენებთ მათ მზა, მყარ შესატყვისებს, ერთმნიშვნელობიან ეკვივალენტებს, რომლებიც დამკვიდრებული და ფიქსირებულია სამიზნე ენაში. მთარგმნელის სურვილისამებრ არ უნდა შეიცვალოს სამიზნე ენაში უკვე დამკვიდრებული ეკვივალენტი. აგრეთვე შენარჩუნებული უნდა იქნას ინფორმაციის გადმოცემისა და გაგებისათვის აუცილებელი ელემენტები: სინტაქსური კონსტრუქცია, რომელიც ინარჩუნებს საქმიანი დოკუმენტის მოთხოვნებს. მთარგმნელის ფონურ ცოდნაზეა დამოკიდებული ეკვივალენტობის მიღწევა, თუ რამდენად ფლობს ის მოცემული სიტუაციისათვის მიღებულ ფიქსირებულ კანცელარიზმს მიმღებ ენაში. რაც შეეხება საბუთებში მოძიებულ აბრევიატურებსა და სიტყვათშემოკლებებს, ისინი ძირითადად რუსული აბრევიატურებისა და სიტყვათშემოკლებების კალკას წარმოადგენენ. თარგმანში გვხვდება მათი გაშიფრული,

სრულად გადმოცემის ვარიანტები. მიმღებ ენაში აბრევიატურების აღიარებული შესატყვისების არ არსებობისას, საჭიროა მათი სრული გაშლა ან/და შემოკლებული სიტყვის მნიშვნელობის განმარტება, რაც საკმაოდ შრომატევადია და გარკვეულ სირთულეებთანაა დაკავშირებული. განსაკუთრებით მაშინ, როცა არც ერთ ლექსიკონში არ ფიქსირდება მათი მნიშვნელობა. კლიშეს, შაბლონის, შტამპის, სიტყვათშემოკლებებისა და აბრევიატურის თარგმნისას ხშირად მივმართავთ ტრანსფორმაციის ისეთ ხერხებს, როგორცაა კალკირება, ტრანსკრიფცია ან/და ტრანსლიტერაცია.

ოფიციალურ-საქმიანი საბუთების წყარო ენის ტერმინოლოგია უნდა შეიცვალოს და ითარგმნოს სამიზნე ენაში ოფიციალურად, საყოველთაოდ აღიარებული, დამტკიცებული ტერმინოლოგიის შესაბამისი შესატყვისით. ნეოლოგიზმების შემთხვევაში დასაშვებია, განმარტებები. რთულია ტერმინების გადმოტანა, თუ რა თქმა უნდა, საერთაშორისოდ აღიარებულ ან/და შეთანხმებულ ტერმინებთან ან კიდევ ასევე საყოველთაოდ აღიარებულ ლათინური წარმოშობის სიტყვებთან არ გვაქვს საქმე. მიღებულია ლათინური წარმოშობის სიტყვების მიმღებ ენაში, ლათინური დასახელებით ჩანაცვლება. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ტერმინების თარგმნისას ხშირად მივმართავთ სხვადასხვა მთარგმნელობით გრამატიკულ ტრანსფორმაციებს. საქმიანი ტექსტები და ტიპური ინფორმაცია უნდა ითარგმნოს ერთხელ და სამუდამად დადგენილი წესით. როგორც ვიცით, ამ ტექსტების წყაროც და მიმღებიც ადმინისტრაციული ორგანოებია, რომლებსაც სჭირდებათ ეს დოკუმენტები მათი უფლებამოსილების დასადასტურებლად და რეგლამენტირებისათვის. თარგმნისას დოკუმენტებისათვის იურიდიული და კანონიერი ძალის შესანარჩუნებლად აუცილებელ მოთხოვნას წარმოადგენს ავთენტური თარგმანი. ამ საბუთებიდან შეიძლება გამოვარჩიოთ ბრძანება, ხელშეკრულება, დადგენილება, გადაწყვეტილება, რომელთაც ახასიათებთ ლოგიკურობა, სიცხადე, სიზუსტე, იურიდიული და კანონიერი ძალა. განცხადების, ცნობის, წერილის, მოხსენებითი ბარათის, ავტობიოგრაფიის, დახასიათების და სხვა

ზოგიერთი პირადი შემადგენლობის დოკუმენტის თარგმნისას საკმარისია ადეკვატურობის მაღალი დონის მიღწევა, რაც ფორმის და შინაარსის შენარჩუნებას გულისხმობს.

ქართული და რუსული საქმიანი საბუთების ისტორიული განვითარების ანალიზის შედეგად დასტურდება, რომ საქმიანმა დოკუმენტებმა განვლეს ფორმირების საკმაოდ ხანგრძლივი და მსგავსი გზა. რუსულ-ქართულ თარგმნილ დოკუმენტებში განსხვავება განპირობებულია ძირითადად ენობრივი სისტემების განსხვავებული შესაძლებლობებით (განსხვავებები სქესში, ბრუნვაში, რიცხვში, სიტყვათა გადანაცვლება და გამოტოვება), ნაწილობრივად კი - კულტურული რეალიების განსხვავებით.

საქართველო შედის საერთო ევროპულ სივრცეში, აქედან გამომდინარე, საქმისწარმოებაც უნდა შეესაბამებოდეს სტანდარტებს. ამის მისაღწევად კი დიდი სამუშაოებია ჩასატარებელი. უნდა შევიმუშაოთ სამაგიდო წიგნი, ცნობარი, რომელშიც ასახული იქნება საქმისწარმოებისათვის დამახასიათებელი ტერმინები და კანცელარიზმები, თავისი მყარი შესატყვისებით მიმღებ ენაში.

სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი დებულებები ასახულია შემდეგ პუბლიკაციებში:

1. **ოფიციალურ-საქმიანი დისკურსის თარგმნის თავისებურებები**, IX საერთაშორისო ფორუმი რეალურ და ვირტუალურ რეჟიმში „გეო-კულტურული სივრცე: სმარტ-ტექნოლოგიები განათლებასა და სოციუმში“ , ბსუ, ბათუმი. 2017 (ISBN: 978-9939-64-275-8);

2. **თარგმნის როლი ქართული საქმისწარმოების ფორმირების პროცესში**, ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის დოქტორანტთა და ახალგაზრდა მეცნიერთა III სამეცნიერო კონფერენციის მასალები, ბსუ, ბათუმი. 2017 (ISBN 978-9941-462-79-5);

3. **ამიერკავკასიაში საქმიანი საბუთების ფორმირების ისტორიული ცვლილებების ზოგადი მიმოხილვა** (სტატია მომზადებული

ლია KEAS-BSR პროექტის ფარგლებში, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი „ჰუმანიტარული მეცნიერებები ინფორმაციულ საზოგადოებაში - III” - საერთაშორისო კონფერენციის მასალები. ბსუ, ბათუმი. 2018 (ISSN 1987-7625 ISBN 978-9941-462-86-3) (იბეჭდება);

4. International scientific conferences as ways of knowledge exchange, Journal of Narrative and Language Studies (NALANS). <http://nalans.com/index.php/nalans> . 2020 ISSN 2148-4066 (იბეჭდება);

**Legal Entity of Public Law - Batumi Shota Rustaveli State University
Faculty of Humanities Department of European Studies**

With the right of manuscript

khatuna khalvashi

**FUNCTION OF BUREAUCRATESE AND TRANSLATION
PECULIARITIES OF UNIFIED BUSINESS DOCUMENTS**

(According to Georgian and Russian business documents)

Specialty: Linguistics (Translation Studies)

Summary

of the Doctoral Dissertation submitted for acquiring academic degree of
Doctor of Philology

Academic Advisor: **Merab Akhvlediani**

BATUMI
2020

The dissertation paper is performed in the Department of European Studies of the Faculty of Humanities of BSU

Academic Advisor:

Merab Akhvlediani - Associate Professor, Batumi Shota Rustaveli State University;

Assessors:

Marine Aroshidze - Professor, Batumi Shota Rustaveli State University;

Maia Kikvadze - Associate Professor, Batumi Shota Rustaveli State University;

Inga Kikvidze - Professor, Akaki Tsereteli State University;

Foreign Assessor:

Valentina Kolesnik - Professor, Odesa national university named after I. Mechnikov

The dissertation will be held on November 24, 2020, at 17:00, in the auditorium 37, at the Dissertation Board of the Faculty of Humanities of Legal Entity of Public Law - Batumi Shota Rustaveli State University (Address: Rustaveli/ Ninoshvili str. 32/ 35, Batumi 6010).

The dissertation is available at Ilia Chavchavadze Library of BSU, while the annotation of the dissertation can be found on the web site of the same university (www.bsu.edu.ge)

General description of the work

Scientific paradigm of linguistics emerged as anthropocentric one at the end of 20th and at the turn of 21st centuries, in the center of which stands talking man (HOMO LOQUENS). Linguistic studies are mostly of interdisciplinary nature. First of all, the given circumstances can be explained by the fact that a man is engaged in an active social life. Recent level of scientific-technological revolution has determined high intensity of information flow. Successful professional activity requires acquisition of abundant amount of information.

Meanwhile, socio-political changes at the end of the twentieth century resulted in destruction of the old political systems and empires, opening borders. Georgia is striving towards common European space and we have already gained substantial success on our way (in particular, in the field of education), however, intense cultural connections and business dealings require united efforts for solving complex and global issue. Scientists have considered these challenges and have come to the conclusion that one of the most efficient resolution to the stated issue is to perform joint scientific researches. This is the very type of researches funded by the European Union. Our project, "Horizon 2020 KEAC-BSR № 734645 (Exchange of knowledge and academic culture in the humanitarian field in the Black Sea region)" holds one of the most important places in this complex and diverse process. Scientific consortium, consisting of scientists from 12 countries, including working team of researchers of BSU, has been established. Within the framework of the project, exchange of knowledge in various fields such as developing philosophical thinking, preserving ethno-culturalism, analyzing the history of epochs shall be facilitated. One of its major directions represents applied fields of linguistics, such as: translation, role of translation in development of science, refinement of intercultural communications and providing unified document circulation throughout Europe. I was fortunate enough to be involved in this project as a researcher - a doctoral

student. Based on my humble professional experience, I was instructed to study the current processes in clerical work of Georgia and the challenges of translating official documents.

Countries of the Black Sea region are of great importance as from geopolitical point of view so from the point of the cultural diversity. Georgia is one of the representatives of the Black Sea region, holding the place of strategic importance between the East and the West, the North and the South. For the stated reason it has always been the subject of interest of the empires, who used to try to take over the whole Transcaucasia including Georgia.

In Georgia massive demonstrations against Soviet system and Russia began in 80s-90s. The nation fought for its independence and soon achieved its goal. The protest against Russia was huge, resulting in prohibiting everything of Russian origin. Politics intervened almost every field: culture, science, sport... This was followed by change of language in official documents. Russian language was excluded from Georgian official documents and was gradually forgotten.

Georgian language was often affected and influenced by other cultures and languages. Since XVIII century until 90s of XX century, Russian language prevailed. The 90s is considered as quite hard period in Georgian clerical work. Georgia's independence was followed by a change in language situation: the transition from one language path to another. Based on materials in BSU archive, until 1993 in Georgia, the documents like diplomas, certificates still represented bilingual, Georgian-Russian documents. And, as a result of the post-independence language policy, from 1994 to 1998, we had monolingual, higher education diplomas issued by the BSU in Georgian language. Since 1999, bilingual Georgian-English diploma forms have been introduced again. This perhaps indicates the fact the country needed certain period for establishing as a state and making its path through world community.

In the post-soviet period, after gaining independence and altering social policy, Georgia directed its course towards entering the common

European space and therefore intensive use of English language in formal documents. Considering various political changes Georgia had to endure many ordeals. In the process of dealing with them, we suppose, the Georgian language policy has been overlooked. The absence of unified process and system was reflected in our documents. Since this period, the language cannot process vast amount of terminology introduced into the language through transliteration, thus they become adopted in our language in their existing form. This happens even when there are corresponding Georgian equivalents in the language.

Our research represents combination of diachronic and synchronic approaches. From the diachronic perspective we are interested in three stages of translating formal documents and handling them: 1) Tsarist Russia period; 2) Soviet era; 3) Post-Soviet era.

Nowadays, globalization, Georgia's joining the world community, assigned great importance to problems connected with the functioning of bureaucratized formal documents and translation of unified formal documents, which, unfortunately, have not become the subject of complex research and the problem of use of bureaucratized formal documents is not studied substantially enough. Our thesis attracts interest from both theoretical and practical point of view.

Intense cultural links and business dealings require cooperative effort, so that to appeal to the problems of universal importance. For this reason, it is necessary to handle documents in a unified manner.

Preference has been drawn to translations into English or from English; however, Russian-Georgian and Georgian-Russian translation problems of formal documents are still quite important and urgent, as Georgia has been associated with Russia due to centuries-long period of cohabitation. It should be remembered that from the 18th century until the 90s of the 20th century Russian politics and language dominated and dictated the rules of state functioning in Georgia. In our reality, there are many documents drawn up in Russian that refer to the establishment and development of our institutions, bodies. Social affairs of our population

such as assigning to a position, dismissal, transfer, various references and majority of documents proving certain achievements are drawn up in Russian. These documents reflect the history of our country and our people.

That is exactly the reason why we should simultaneously deepen the knowledge of Georgian-Russian and Russian-Georgian translation nuances, in addition to studying characteristics of English translations and adjust it to the new system of unified documents.

It may sound as overstatement, however, when working on materials, it turned out that translation practice is overwhelmed by chaos. During translation works, translators act based on their competence and solely on their own discretion thus resolving existing typical problems that are not infrequently encountered. In certain cases, we come across various translations of the same term and/or cliché in a document translated by one translator.

The good news is that in 2019, the Georgian State Language Expert Committee developed uniform rules for conveying through transliteration and transcription from a foreign language, which were sent to organizations as guidelines, that will facilitate to preserve the unambiguity and uniformity of terminology typical of formal business documents. Hopefully, the Commission will develop the same rules of transliteration and transcription from Russian to Georgian and vice versa. Besides, we reckon, this process of unification will come to completion by identifying equivalents for terms commonly used in formal documents that are so necessary for drawing up and translating documents regulating our business dealings.

All of the above stated demonstrates topicality of the work.

Objective of the thesis: description of formal documents and analysis of translation peculiarities, achieving of which required resolving the following issues: 1. Historical development of Russian and Georgian formal discourse, description of work papers. 2. Functional analysis of bureaucratized (stamps, cliché constructions, grammatical forms). 3. Cla-

rifying of unification process. 4. Analyzing problems connected with translating documents.

Subject of the research- Russian and Georgian official documents kept in the department of human resources, chancellery and archive of BSU.

The following approaches have been used in the research: discourse analysis, linguistic analysis of a text, comparative and contrasting analysis method that allow us to identify similarities and differences in two languages.

Complex, multi-faceted research of formal discourse lexis represents scientific novelty, functioning in various cultural and linguistic environment –in Georgian and Russian languages and some of the aspects of their translation.

Theoretical value of the work is to refine and clarify abundant number of concepts in Georgian scientific field (discourse, unified official documents, bureaucratese, stamps, cliché elements etc.). The work also reviews less researched translation challenges of Georgian and Russian official business documents.

Practical value of the thesis is the opportunity to use the outcomes of the research in translating formal documents. The materials analyzed and outcomes of the work will be interesting for linguists, interpreters, for training professional personnel. It will be possible to use it in practical classes of number of disciplines (sociolinguistics, general translation theory and practice, text linguistics etc.). Practical materials are presented in the form of appendix. We have decided to group the stated appendix conventionally, according to dynamics of formal language and fixed patterns, where it can be plausible to vividly observe the development of formal language, translation nuances, share ration of the bureaucratese in Georgian and Russian texts, alteration of the terms characteristic to business documents, the change of format in drawing up documents over time. We assume it will be possible to use the stated appendix in practical lessons as visual aids.

CHAPTER I

OFFICIAL-BUSINESS DISCOURSE

1.1. Essence of official-business discourse

It is not plausible to imagine existence without communication. Therefore, discourse is inseparable part of our lives.

We reckon, the most laconic and at the same time profound definition belongs to Nina Arutyunova, according to whom discourse is speech immersed in life („Дискурс это речь, погружённая в жизнь“) (Арутюнова, 1990:137).

Worldly realia are those representing pragmatic aspects. Discourse, as speech immersed in life allows for diverse understanding and consideration.

Based on definition of the term “discourse”, we can assume, that it describes means of speech and has two approaches- what kind of? and/or whose? Considering the stated and according to sociolinguistics, Vladimir Karasin distinguishes the following types of discourse: personal (focused on a person) and institutional.

One of the interesting forms and directions of the institutional discourse is business discourse. It is characterized by institutional and cognitive-linguistic features, which distinguishes it from other types of discourses. It is people’s intentional status-role speech having a common feature of business relations. This is a complex, multi-aspect formation, each component comprising of its addressee and addresser (one joins specific discourse space not only considering a certain role but with one’s own goals), communication goals and objectives (achieving a specific decision or overall coordination result), interaction situations. A strict definition of concepts is a determinant of its effectiveness. As we have already stated, business discourse is distinguished by structural and linguistic peculiarities. It is replete with phraseology and clichés, based on which we can assume that business discourse is characterized with

solidity and isolation, which is expressed in its specific fields: agreements, state acts, legal laws, resolutions, statement, instructions, business correspondence, personnel's work papers etc. An ample number of Georgian (A. Shanidze, Ar. Chikobava, N. Basilaia, A. Arabuli, I. Vashakidze, M. Paghava, N. Mikeladze, N. Tsetskhladze, M. Khukhutaishvili, M. Kikvadze, N. Partenadze, D. Akhvlediani etc.) as well as foreign researchers (A. Fedorov, V. Vinogradov, S. Barkhudarov, D. Rosental, O. Kamenskaya, M. Kojhina etc.) distinguish features characteristic to business documents. We agree with their opinion and present our grouping version. We have distinguished linguistic, stylistic, structural features:

Linguistic: 1) Strict adherence to literary language; 2) the use of names and terms established and characteristic to corresponding field; 3) standardization of linguistic formulas; 4) high share of use of stamps and clichés; 5) frequent use of acronyms and abbreviations...

Stylistic: 1) imperativeness and obligation; 2) concreteness; 3) precision and clarity; 4) conciseness and dryness; 5) maximum limitation of linguistic means of emotions; 6) awareness and strict logical reasoning; 7) reliability and impartiality...

Structural: 1) structural standardization; 2) commitment to dates; 3) frequent reference to statistical data; 4) official certification of the text...

Each discourse is characterized by corresponding style, which has its characteristic key function. It is quite plausible to group and classify style by its functional features, Victor Vinogradov was the one who brought forth the stated idea. The following three main features of a language served as the basis for the classification: communication (speech style), report (official-business and scientific style), influence (publicistic and creative style).

Of the rather diverse classifications, we find the Vinogradov's classification more acceptable. Vinogradov distinguishes six styles according to language function and language and speech styles: 1) spoken, 2) official-business, 3) social and informative, 4) scientific, 5) creative, 6) religious (Виноградов, 2001:15-17).

Based on the classification given above official-business style represents one of the functional styles of a language. When reviewing characteristics of business discourse texts, it should be noted that the linguistic style, in which business documents are drawn up, are used in their compilation. It represents means of communication (written/spoken) in the fields of business relations, legal relations and management. It includes international relations, law, economics, military affair, advertising field, communication in official institutions, government activities. We come across different organization of the classification of sub-styles of official-business style. The research conducted by us is based on classification provided by Nana Tsetskhladze and Mzia Khakhutaishvili.

We have tried to formulate and distribute the accents of formal business discourse documents provided by various scholars, among them we have distinguished the following: Accuracy of narration - precisely selected words and phrases that also accurately convey meaning; Conciseness - expressing opinion briefly, clearly and concisely; Correctness - adherence to the literary language norms that characterize this discourse; imperativeness - mandatory execution without any stipulation and without exception; concreteness - which means conveying essential content; laconicism - the full and complete transmission of thought through a small number of linguistic means.

Considering our topic of study, we assumed it would be important to know the history of Georgian and Russian official-business discourse.

1.2. From the history of development of Georgian official-business discourse

In Georgia, elements of business correspondence and clerical discourse existed since old times and varied through different stages of development and political situation in the country. It is known that there were secretaries and scribes for drawing up documents earlier in Georgia, they were called “transcribers” (Javakhishvili, 1926:65).

Iv. Javakhishvili offers the list of documents presiding the documents of official business discourse of earlier periods in Georgia and their terms: “deed”, “panchart”, “book”, “ordinance”, “note”, “petition”, “decree”, “firman”, “quittance”, “card”, “application”, “warrant”, “minute”, “bill”, “blotter”, “dasturlamali” (codex), “verdict”, “letter”, “missive”, “annuals”, “charter of immunity”, “exemption certificate” (Javakhishvili, 1926:25-54). Some of them are still found and retained today, while others have lost their function and disappeared altogether.

In the Georgian business documents of this period, which were referred to as deeds, the necessary and obligatory signs (requisites) characteristic to them are already in place. Throughout different historical eras, as a result of being under the influence of different empires: Mongol invasion and domination in XIII-XIV centuries, beginning of XVI century Iranian and Ottoman empires, Russian empire from XVIII century, Sovietization from 1921 and present state strategy, considering all the above mentioned documents drawn up in various languages can be found, often they are bilingual and/or trilingual. Georgia having relations with other countries meant acquisition of foreign language, translating documents from and into the language. Empires and political and economic situation of the country had and still does have influence on the language, form and content of official documents, and paperwork in general and leave their trace in the history of formation of handling documents in Georgia.

We would like to provide brief description of the dynamics of Georgian business discourse. Characteristic features of the stated discourse are present in Georgian official documentation since old time: specific vocabulary, addressee, addresser, topic, date, certification, form, content etc. Based on the historical documents it is acknowledged that the language of the old Georgian business documents was simple and folk, which over time was enriched by adopting loan words through interaction with other foreign languages. The current language of Georgian business document represents the standardized literary Georgian.

The historical stages, the official documents have passed, determined the linguistic peculiarities, which were acquired through the most difficult path of development, they formed in their present form and are found in today's documents. Combination of lexical as well as grammatical peculiarities distinguishes them from other discourses. They have imperative and compulsory nature, the use of bureaucratise and terms characteristic to them is frequent, they are characterized with standardization, laconicism, rigidity and dryness, peculiar syntax arrangement.

1.3. From the history of development of Russian official-business discourse

Russian official business discourse has a long tradition and past. The earliest Russian written documents verify the fact that official papers were being produced in Kievan Rus in the 10th century. XV-XVI century departmental clerical work is considered one of the most important period in the official written Russian discourse. A document acquired the features such as text styles, fixed informational elements set in a specific sequence (requisite, linguistic formulas). The document management system introduced in 1720 by Peter I, was placed under an independent subdivision - the Chancellery. The official business writing of this period is filled with foreign-language terms, which can be explained by Russian document management of Peter I period having similarities with the Western samples. "General formulas" are created – these are samples according to which the documents are drawn up, at various stages, we come across a number of new requisites: signatures, agreement record, registration index, etc.

Russian history throughout Soviet era is associated with substantial changes in state apparatus and order. The issue of their unification and standardization has been on the agenda since 20s. In 1926, a standardization cabinet was created, which developed standards for business

letters, telegrams, telephone messages, minutes, agencies and other documents.

Globalization, which began at the end of the 20th century, changed not only the form but also the content of the business relationship. Not only the process of document management gradually became refined and developed but the documents and document language themselves.

We can summarize the results of the analysis of the historical development of Georgian and Russian business documents, proving that business documents have gone through a long and similar way to formation. We obtained result. However, the difference between them has been determined mainly by language systems. Georgia had sometimes volitional, sometimes and more often coercive coexistence with neighboring and/or foreign countries that influenced the management and formation of business documents. The language of old Georgian official business documents withstood these historical events and the ordeals brought by time, such as "Ottomanism", "Kizilbash rule", "complete Russification" forced by the Russian Empire, "Sovietization". The Georgian language has been able to preserve expressions, bureaucratise, phraseology, terms that have retained their meaning, purpose, form, and have moved from one document to another in almost original form.

Studies of the history of written language has shown us that writing, and its enclosed documents, have gone through a long and difficult period of development. In connection with the stated, Zurab Chumburidze interestingly conveys that written relations between states and people were subsequently followed by the formation of a special "language" that we can call the language of business documents (Chumburidze, 1983:10).

CHAPTER II: TEXT AND TRANSLATION

2.1. Essence of text and text typology

21st century, recognized as the era of information and globalization, brought business relations and contacts to the forefront, which subsequently raised the necessity of creating and translating more texts of official, business style. We live in the world of texts. We have to recite or listen to texts. Classification created on the scientific basis of these texts especially when text oriented translation is of a special kind. Therefore, we are interested in both the text typology and the functional style issues associated with this typology.

Nowadays, in 21st century text represents essence of humanities. Mikhail Bakhtin highlights importance of text and defines: The text is the primary (and real) data and source of the humanitarian discipline. A conglomerate of multifaceted knowledge and methods in the fields of philology, linguistics, literary science, and other sciences, where there is no text, there is neither the subject of thought nor research (Бахтин, 1986:474 - 485). Irina Alexeeva considers that texts and languages differ by lexical, grammatical, word formation and phonetic aspects, however, there are no differences detected in connection with the communicative function of the text (Алексеева, 2004:257) and we agree with her. Knowledge of this is essential in translatology of texts.

In modern translation studies, the research in text linguistics is of great importance. During translation, texts of different languages are made level in regards of communication. The text is a speech, through which verbal communication is carried out, linguistic units selected for the statement uttered by the interlocutor, which are compiled in accordance with the grammar rules and communication objectives of the given language. Forming and understanding the utterance is carried out through considering linguistic and extra linguistic factors.

The problem with the translation is mainly connected with text analysis, perception and formation. The text represents single complete

idea, and each of its constituent part is interconnected and subordinated to the whole. Therefore, the text is considered as a unit, within which the contextual significance of linguistic means is discussed. Considering the key role of the text in translation, theoreticians work on developing the text typology, which would allow us to draw a conclusion on translation principles or specific methods of translation, which depicts various level of separate elements and functions of the original, the role of translator as a creator of the translated text and differences between translation strategies (Комиссаров, 1990:102).

Of different text features, the earliest one the researchers noticed and distinguished was its communicative function and they pointed out necessity of it being retained. When evaluating inevitable loss, preference is given to maintaining the whole. This means disregarding less essential details for conveying the global essence of the text. The function the language provides in the given text is important in text classification. The first one to try to develop a typology scheme was psychologist Buhler and he based this on the idea of three components involved in the speech context: a speaker, a listener and information to be transferred. Buhler connects this scheme with the three essential function of the language: presentation (language is used to communicate information), expressive (reflecting emotions of the subject) and appellative (targeting an addressee to get a proper reaction) functions.

According to Otto Kade, text classification, wide range of “text genre” is determined by the content, purpose and form of the text. This diversity made him assume it would be impossible to develop unified scheme and model of translation for all the given text genres. Kade emphasizes qualitative difference between pragmatic and literary texts and together with Jumpelt; he discusses attempts to create different classifications. A. Fyodorov, in his monograph of 1953 “Issues of general and special translation theory”, distinguished the following, based on peculiarities of translation: 1) informational texts, document texts and scientific texts, 2) socio-political texts, 3) (fictional) literary texts. Accor-

ding to communicative function of the texts, official-business texts were assigned to informational text types, which in turn, being in the group of pragmatic texts. In pragmatic texts, language is the mean of communication and transferring a message (Федоров, 2002:227-228).

Alexeeva, when working on text classification, highlighted introduction and considering of such basic concept as type of information: 1) cognitive information, 2) operational information 3) emotional information, 4) aesthetic information (Алексеева, 2004: 242-247). Komissarov considers utterance to be the unit of communication. In his view, the primary task of translating is to maintain the communication function and considering objective conditions of generation, he considers both texts, source and target texts, to be equal (Комиссаров, 1990:36).

Considering idea of prominent researchers, we agree with the opinion that when translating, great importance is drawn to maintaining communicative functions of source and target texts. This is exactly the thing that determines specific features of content components and the formulation and translation of these components by various linguistic means is determined by composition of the functional dominant. Adequate translation of the functional dominant is the basis for equivalent translation. Developing the text typology is already considered not only as reasonable step but also as necessity for the research of translation adequacy requirements and grounded study of translation evaluation. Attempts to classify existing texts have failed due to the lack of a unified concept and their separation arguments.

Resulting from the research subject, we are interested in official-business style text. We agree with the views expressed in scientific studies on official business language that it is a relatively closed subsystem, with certain lexical, morphological and syntactic features. These peculiarities are stipulated by linguistic and extra linguistic factors, which result from aim, peculiarities and objectives of the given speech relationship.

Principal characteristic feature and determinant of official documents shall be considered the following: use and maintenance of stan-

standardized literary language, imperative nature, objective, reliable, conveying complete information as briefly as possible, specifically, accurately, reasonably, and comprehensively, eliminating repetition and the possibility to understand the text in a double sense. Business relationships are characterized by wide use of names and terms, bureaucratism, abbreviations, and contractions, from which it can be concluded that business texts are distinguished by consistency and closeness, formal standardization, and much more. The official text should correspond its purpose: have legal force, structure and shall be subject to clearly formulated processing.

As we live in a multicultural space and our thesaurus is multilingual, their translation is becoming more demanded. Throughout centuries, translation was given socio-cultural and international significance. It is considered as concomitant of civilization.

2.2. Translatology as text oriented translation

People speaking in different languages dictated the necessity of translation. There is an assumption that translation means transfer of a text from one language into other. Actually, cultures, literature, worldview, customs, traditions, epochs, people meet throughout this process. Culturologists, ethnographers, historians, literary critics and representatives of many other sciences are interested in translation and it is reviewed in the light of interest of these sciences. It is noteworthy that linguistics showed interest towards translation studies not too long ago, however, linguistic theory of translation takes a stand in modern linguistics (Комиссаров, 1999:11)

Translation studies involve the process of translation with all the diversity and its purpose is qual translation. Translation practice preceded the translation theory. After the Second World War, in the boom of translation of information texts, people have learned the techniques of translation from their mistakes. For leading the translation process

towards the right direction the first attempt of developing translatology classification belongs to the German linguist Katharina Reiss, who indicated relation between translation and text: "Mainly it seems that the study of ordinary translation case, which implies pouring the original into the mould of another language without loss, addition or distortion, so that we are left with equivalent of the original text. In this "ordinary" case, this is exactly the type of text that dictates how to translate it. The text determines the choice of means of translation." (Паїс, 1978:202)

Reiss criticized previous translation classification, which did not take into account the fact that text types determine the translation method. Therefore, she realizes the close connection between the type of text and the methods of translation and at the beginning of 1970s, considering communication, approaches of texts and at the same time she offers four groups, taking into account the information communicated by the text, source and recipient: 1) informative, 2) expressive texts, 3) operative texts, 4) audio medial. This classification served as basis for 1999 enriched and altered classification developed by a group of translation studies: 1) informative (consumer) texts, 2) appellative texts, 3) expressive texts. Main requirement, which shall be met by informative texts translation, is semantic accuracy, invariance of denotation level. In spite of the fact that each type of information certainly has its own peculiarities, there are general translation norms for them: retaining text content without loss, authenticity of a text and the activation of such forms of language expression that can only be decoded unambiguously and should not contain different interpretative possibilities. Although pragmatic texts have many things in common, it is of great importance whether what type of document is being translated: legal, connected with administrative activities or scientific.

In order to maintain legal force when translating official business documents, legal and legislative documents require authentic translation. Sometimes, adequate translation of business documents is sufficient to maintain pragmatic translation tasks at the highest possible equivalence

and to meet all norms and requirements when achieving this objective. The following are required for an adequate translation: 1) maximum transfer of the content, 2) to retain the form, 3) to transfer emotion-expression.

Official texts are fully oriented on transferring text content. A translator should choose such syntactic constructions, which provide maintenance of the content. Introduction, sequence of narration, the end of a document in every language follow strict rules of rhetoric. Clichés prevail. Original composition shall be maintained in the translation. Clichés may differ by internal forms, content compatibility. The key to translating business documents is that the translator is required to know the business documentation features and other related skills.

CHAPTER III. PROBLEMS CONNECTED WITH TRANSLATION OF BUREAUCRATESE CHARACTERISTIC TO OFFICIAL BUSINESS DOCUMENTS

3.1. Cliché, stamp, template translation problems

Bureaucratese are such word patterns, clichés and stamps, words and phrases lacking emotions and expression, abbreviation and collocations, grammatical forms, expressions and constructions which are mainly used in official style and usage of which is limited or are not used at all in the language of other style. Irina Golub defines bureaucratese in the following manner: “The use of official-style elements in the context unfamiliar to them is called bureaucratese. They are referred to as bureaucratese only when we come across them in non-official style speech” (Голуб, 1997:117).

Study of scientific literature has revealed that all scientists emphasize the prevalence and abundance of these solid language units in business discourse. When translating bureaucratese characteristic to official discourse besides general translation problems specific features

typical of the style are also revealed. The translator should be familiar with the peculiarities of official documents and should have the sufficient skill to draw up corresponding documents. Most of the bureaucratise characteristic to Georgian official documents represent loan translations (calques) of Russian bureaucratise. Abundancy of the stated words in speech is an indicator of business discourse. They fully fulfil the purpose of the given speech situation through simple translation manipulations and this fact explains abundance of them in source as well as in target language. By substitution of source language units by target language units, we get equivalent units both in form and sense, for instance:

Cliché forms in Russian documents	Cliché forms in Georgian documents
<i>Справка выдана в том, что ...</i>	<i>ცნობა მიეცა მასზედ, რომ ...</i>
<i>Справка выдана для предъявления по месту требования.</i>	<i>ცნობა გაცემულია საჭიროებისამებრ წარსადგენად.</i>
<i>Настоящее удостоверение выдано в том, что...</i>	<i>მოწმობა ეძლევა დასტურად იმისა, რომ...</i>
<i>Настоящий диплом выдан ----- в том, что...</i>	<i>ეს დიპლომი მიეცა ----- მასზედ, რომ...</i>
<i>Присвоена квалификация...</i>	<i>მიენიჭა კვალიფიკაცია....</i>
<i>Характеристика выдана для предъявления по месту требования.</i>	<i>დახასიათება ეძლევა საჭიროებისამებრ წარსადგენად.</i>
<i>Трудовые книжки изготавливаются по единому образцу.</i>	<i>შრომის წიგნაკები მზადდება ერთიანი ნიმუშის მიხედვით.</i>

<i>предложение принято большинством голосов.</i>	<i>წინადადება მიღებულია ხმათა უმრავლესობით.</i>
<i>возмещает вред, причиненный при исполнении трудовых обязанностей</i>	<i>ანაზღაურებს შრომითი მოვალეობის შესრულებისას მიყენებულ ზიანს</i>

Official documents acquire clerical form through the verbs that are changed into nouns, gerunds: *დამტკიცება, გადაყვანა, გამგზავრება, გათავისუფლება, დანიშვნა...* participles: *მოწვეული, დასაქმებული, გათავისუფლებული, დანიშნული...* If in Georgian imperativeness is expressed mainly through forms of verbs: *დაინიშნოს, გათავისუფლდეს, დამტკიცდეს, დამტკიცებულ იქნას, მივლინებულ იქნას...* In Russian in order to express the same level of imperativeness, the infinitive is used: *перевести, наградить, освободить, изъять, направить, занести, восстановить, провести, поручить, назначить, зачислить, выполнять, предложить, ввести, вырабатывать, повисить, ходатайствовать, исходить, практиковать, не зачитывать, выявить, ликвидировать, предупредить, отметить...*, or complex form with infinitive: *обязан выполнить, обязан предоставить, должны требовать, предложить проверять, предложить применять, поручить должить, предложить ввести, предложить придерживаться будут проходить, будут обсуждаться, будут уволены, обязаны практиковать, должны подчиняться...* *finite verbs: приказываю, награждаю, приводит...* participles: *награжден, переведен, вызван, отозван, предъявлен, исчерпан, найден, выявлен, направлен, собран, одобрен, назначен, уволен, утверждён, освобожден, выдан...* Grammatical transformations, which are used when translating documents from Russian to English or vice versa, is explained through abundance of grammatical forms in the two stated languages.

When translating modern document terms, there are variations, which are completely unacceptable:

<i>Аттестат о среднем общем образовании</i>	<i>ატესტატი ძირითადი ზოგადი განათლების შესახებ,</i>
<i>Аттестат о среднем общем образовании</i>	<i>საშუალო (სრული) ზოგადი განათლების ატესტატი</i>
<i>Аттестат о среднем общем образовании</i>	<i>საშუალო ზოგადი განათლების ატესტატი</i>
<i>Аттестат о среднем общем образовании</i>	<i>ატესტატი საშუალო ზოგადი განათლების შესახებ</i>
<i>Аттестат о среднем общем образовании</i>	<i>ზოგადი საშუალო განათლების ატესტატი</i>

It is not clear why the translator, when translating 2019 document, uses the barbarism characteristic to soviet era -ოკრუგი for the Russian term округ when there is an equivalent term in modern Georgian official discourse ოლქი and the term could freely replace it.

<i>Государственное образовательное учреждение Центр образования ---- Южного административного округа г. Москвы.</i>	<i>მოსკოვის სამხრეთის ადმინისტრაციული ოკრუგის სახელმწიფო ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულება განათლების ცენტრი.</i>
---	---

The use of ready-made language patterns is the prerequisite of saving time, form and content. Proper drafting of the document is a prerequisite for its proper understanding and adequate translation. Unification of documents eliminates the existence of invariants and ambiguity. The analysis of business discourse has shown that adequate translation in this field requires the fluency in bureaucratese typical of business discourse such as stamps, clichés, and patterns in mother tongue as well as in target language.

3.2. Abbreviation translation problems

Important tendency of modern official discourse is abbreviations, which are stipulated by the fast pace of modern life. Instead of complex multi-word names, abbreviations are used, which were first introduced in countries with Latin alphabet. Their spread was facilitated by the presence of capital letters, which made it possible to highlight initialized abbreviation and the names of letters of European languages ending in vowel sounds provided euphoniousness when pronouncing them. Abbreviations were introduced in Russian language at the beginning of XX century, which was subsequently followed by their establishment in Georgian language and clerical work.

Some linguists consider the tendency of equalization of the definitions of the following terms “abbreviate”, “abbreviation” and “shortening” to be right, therefore “abbreviate” is the process of shortening and/or eliding a word whereas “abbreviation” is the result of the process. A. Arabuli emphasizes similarity of shortened words and abbreviations and adds that they are used to denote such forms of shortened word, when the words of any solid component name are shortened, formed into a single component and converted into an abbreviated "word" (Arabuli, 2004:132). Incorrect shortening of words and their broken sound pollute a language, thus we should be careful when forming and using abbreviations.

Tendency of shortening two and/or more names in Georgian is the result of Russian influence and their frequent use was based on the fact that they allow to save space and time when writing, claims Ak. Shanidze (Shanidze, 1980:158-159).

When studying the existing materials we became familiar with the rules for formation of abbreviations and word shortening developed by the Georgian and Russian linguists (Shanidze, Chikobava, Arabuli, Vinogradov, Barkhudarov, Istrina, Ignatova, Livshitz, Rosenthal, Golub etc.). Based on analysis of various classifications we present classification of abbreviations grouped by us: 1) merging the beginning parts of a word:

Проф/ком, პროფ/კომ/ი, აღმას/კომ/ი, რაი/კომ/ი, რაი/კომ, პარტ/გруп/ორგ, 2) merging the beginning part of the first word with the complete second word: პედ/ინსტიტუტი, пед/институт, პარტ/ბიურო, პარტ/ბიურო, 3) shortening in which the first word is a root, the rest is constituent parts of a root: წევრ/კორ/ი, 4) mixed shortening, where the part of root and initial letters are merged: Мин/ვ/უ/ვ, 5) Initial based; a) of sound origin: ვ/ტ/უ/ვ, ბაბბი, ს/კ/ვ/ვ b) by names of letters: ბ/ს/უ, В/Т/У, К/П/С/С...

Despite the fact that Georgian language is not characterized with abbreviations and word shortenings, we still frequently come across them in business discourse. As we have already mentioned they represent calques of Russian and are used for the purpose of saving time and space when writing. The following are demonstrations of the stated instances:

<i>Abbreviations and shortened words found in Russian documents</i>	<i>Abbreviations and shortened words found in Georgian documents</i>
<i>Чл. корр. АН ГССР, профессор,</i>	<i>საქ. მეცნ. აკად. წ/კ. პროფ.,</i>
<i>ГПИ им. В.И.Ленина, Д.и.н.,</i>	<i>ვ. ი. ლენინის სახელობის სპი, ისტ. მეცნ. დოქტ.,</i>
<i>на ФПКП,</i>	<i>უმადლეხი სასწავლებლების მასწავლებელთა კვალიფიკაციის ამადლების ფაკულტეტზე,</i>
<i>Декан ПК преподавателей вузов</i>	<i>უმადლეხი სასწავლ. მასწავლებელთა კვალიფიკაციის ამადლების ფაკულტეტის დეკანი,</i>
<i>ВНИЭКИСП,</i>	<i>სუბტროპიკული ნაყოფის <u>შენახვისა და გადამუშავების</u> სრულიად საკავშირო სამეცნიერო-კვლევითი და ექსპერიმენტალურ-საკონსტრუქტორო ინსტიტუტი,</i>

<i>К. с/х наук,</i>	<i>б.д. д.з.,</i>
<i>ф. и. о. ,</i>	<i>б.з.д.,</i>

While studying the material, we revealed faults connected with spelling. In documents, variations of spellings are detected for specific abbreviations and shortened words. Different variations of specific abbreviations and shortenings are revealed in documents. Right and incorrect forms are used simultaneously in writings. For instance, together with the spelling options of the following abbreviations and graphic shortenings *вуз, зав. кафедрой, и.о., ф.и.о.,* representing the right spelling versions, we simultaneously come across false written forms like *ВУЗ, зав. каф, нач. Планово-Эконом. отдела, И/О, ИО* and *ФИО*. This indicates neglect of unification of document language. Moreover, in order to write them down we should follow some spelling rules: abbreviation is written without full stops, hyphens and quotation marks. Whereas graphic shortening is written with full stops.

In order to decode and translate abbreviations it is necessary to know what they represent.

When translating, in the target language we address their recognized equivalents. In case of absence of equivalent we use transcription method, or it is necessary to define the shortened word in the target language which is time consuming. Especially when their definitions are not present in dictionaries. Abbreviations, sometimes establish in the target language without translation and/or transcription/transliteration, in a form of so called international abbreviations.

Language as a living organism is in constant process of renewal. It is a reflection of social change, and this leads to rapid change in the lexical stock of the language. Given today's pace, today's neologism may become archaism tomorrow. What was often used years ago is now completely forgotten and removed from use. This is proved by our examples as well. When working with materials, decoding the abbreviations in old documents was connected with complications. In one of the Russian

documents, the whole sentence is given with shortenings and abbreviations- зав. лабораторией ПВТСО Минвуза ГССР. From these, the definitions of ПВТСО is still unknown to us, as it has become an archaism and we were not able to trace its full definition.

The stated fact proves actuality of our study in connection with the fact that bureaucratized characteristic to Georgian-Russian official documents, peculiarities of their translation and spelling rules should be studied. We hope our study will be helpful for personnel in handling documents and translators, in proper understanding of texts and their adequate translation.

3.3. Problems of translating terms

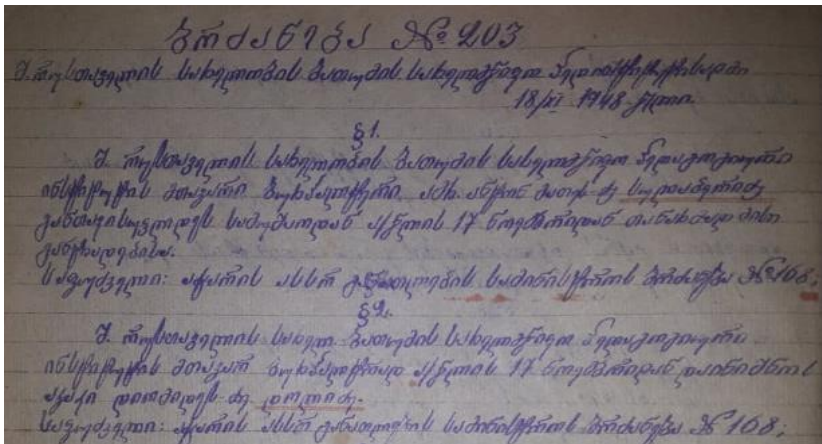
Term (Lat. terminus) is a word (and combination of words), denoting a concept in different fields of knowledge. "Terminology implies a set of terms used in a specific field" defines L. Kvachadze (Kvachadze, 1993:35) and truly the terms do not have connotations, synonyms, they exist independently from the context and are monosemous.

Any style is characterized with distinctive terminology. Official texts are distinguished from other texts by their constituent vocabulary, bureaucratized characteristic to them, high share of use of exact equivalents. Terminology may be created in various ways: language seeks equivalent either in its stock and/or foreign words flow into and in settle in the language latter being very common, while it is possible to freely find matching terms in its own lexical fund.

Study of empirical material revealed that in official documents are replete with the terms of Latin and Greek origin, which established in Georgian language through the influence of Russian language. The result of influence of Russian is the suffix „ი“ in Georgian, instead of original ending- "io". (Georgian monolingual dictionary)
<https://www.ice.ge/liv/liv/ganmartebiti.php>

Terms in Georgian language	Origin of the term
ევოლუცია	Latin- evolutio
კომისია	Latin- commissio
კლასიფიკაცია	Latin- classificatio

Throughout the same period, we come across various means of transfer of terms characteristic to business documents into Georgian. For instance, the origin of the word “ბუხჰალტერი“ (accountant) mentioned in the documents being at our disposal is noteworthy. The German term “Buchhalter”, “Buch” meaning book and “halter” meaning owner, was introduced into Russian since the period of Peter the Great as „бухгалтер“, which subsequently was transferred into the languages of fraternal republics of Soviet Union. Therefore, the term „ბუხჰალტერი“ can be observed in the Georgian documents of the period. The stated term represents exact calque of Russian grammatical form. Given the fact that in Russian the word is pronounced in the following way- [ბუ[ლ]ალტერ], corresponding term „ბულალტერი“ was established over time in written Georgian.

Terminology of official-business style is strictly defined and represent a particular nomenclature: 1) denoting participants: *командированное лицо, доцент, დასაქმებული, работодатель, დასაქმებული, работник, штатный работник პირი, лицо, ხელმომწერნი, აბიტურიენტი, абитуриент, სტუდენტი, მასწავლებელი, მოწვეული, დეკანი, პროფესორი, профессор, подписавшиеся...* 2) denoting items and objects: *დებულება, გარიგება, უფლებამოსილება, უნივერსიტეტი, დეპარტამენტი, კათედრა, полная ставка, штраф, служебная записка, кафедра, полная ставка განრიგი, სტრუქტურული ერთეული, ხელშეკრულება, полномочие, договор...* 3) expressing action: *მივლინებული იქნა, გათავისუფლდეს, გადაყვანილ იქნეს, принять, перевести, командировать, გამოეცხადოს მადლობა, საყვედური, объявить благодарность, выговор, დაეკისროს, поручить, ჩაირიცხოს, зачислить, отчислить, ამორიცხვა, ...*

Terminology in the documents of Soviet period and their translation were more sustainable. In translation, it was translated by the same corresponding term and word combination. There were not detected any variations in translations. There are standard Soviet patterns: with standard terminology, standard structural sequence and translation. The period was characterized with bilingual signatures, that is, Georgian documents were signed in Georgian and foreign documents were signed in corresponding language. This is the feature distinguishing them from modern documents.

Mistakes made in the original text results in corresponding mistakes in the translation. Essential prerequisite for a correct and adequate transfer is a well-organized original text. When translating business documents, besides being fluent in the target language, it is also imperative to have the knowledge of peculiarities of business documents and skills necessary to draw up documents.

As a result of globalization, foreign terms are introduced in our documents, which can be freely substituted by the Georgian equivalents. These are: *აპლიკანტი - განმცხადებელი, აპლიკაცია - განცხადება,*

კვოტა - დასაშვები რაოდენობა, ტრენინგი - წვრთნა, ბენდი-მუსიკალური ჯგუფი, ვორქშოპი - სამუშაო შეხვედრა, ინვოისი - აღრიცხვა-ანგარიშგება... One of the essential requirements when handling business documents is the usage of terms and their equivalent translations in the same sense. It is unacceptable to use different variations when translating the documents of same type, which is so frequent in nowadays' practice.

It should also be noted that when we translate terms we often address calque, transcription and/or transliteration methods. Sometimes there is no firm line between transcription and transliteration, or combined method can also be used: transcription-translation. There are instances when the term, which has been recently introduced in translation, needs further explanations.

3.4. Unification of document circulation and problems with functioning of translated documents in polycultural world

The formation of states, the regulation of the various relations between people and people and the state, the establishment of norms and the necessity of fixation contributed to the invention of the script. This should have served as the basis of creating official documents.

Kuznetsov, Likhachov and others provide interesting definition of official documents: "This is a document developed by legal or physical persons which is registered and approved sufficiently. It is a material object containing information created by humans for the transmission in time and space, which can be represented in writing, graphic, sound, photograph and drawing. Recording of information ensures its storage and collection, transfer to another person, multiple reuse, and getting back to information over time.... A document in management affairs represents the subject and result of work (Т.В.Кузнецова, М.Т.Лихачов, А.А.Райхцаум, А.В.Соколов, 1991:5).

Business documents play an important role in human life. In line with today's requirements, given that we are striving to join the EU while unified documents are being developed throughout Europe and incorporated into the system, Georgia has not strived to meet the demands of the time and make the necessary changes. Standardization and unification are widely and frequently used in existing and established patterns, solid speech formulas, bureaucratese (stamps, templates, standard syntactic models, etc.), which further simplify and facilitate the process of developing typical business papers; frequent repetition of the same words, forms, and constructions, which provide, in a similar situational event, the conveyance of opinion by similar means. As Kazantsev claims in his work: "official documents are not being "written", they are developed through already existed, ready words and stereotypical collocations" (Казанцев, 2002:19).

At present, the requirements of state standards regulate the rules for the registration of uniform documents and the process of determining the mandatory requisites for these documents. The requisites represent necessary feature of any document and indicate legality of the document. In spite of the existence of uniform rules and system for drawing up uniform documents, there are still presence of negligence, which is even reflected in the drafting of the document. In particular, documents registered in different periods are distinguished by the use of somewhat subjective discretion by personnel working with documents.

We analyze the problems of functioning of translated texts in the multicultural world. Unification requires modern intensive intercultural communication and conditions of globalization. Unification means bringing form into one system, where the principle, approach and manner of translation must be similar and the same. Translation is not just a transfer of text from one language to another, but also an interaction of cultures. Therefore, in addition to linguistic differences in the translation of uniform documents, cultural differences must also be taken into account, which is expressed through registration of dates, addresses, para-

graphs, references, names and surnames. In English, there is a strictly fixed order of first and last names: first, comes a name, then a surname, in Chinese – first comes a surname, then a name (Terminasova, 2017:91-97). In Russian documents, this sequence is strictly determined throughout years, fixed sequence *ф.и.о.* proves the stated. Although it is characterized to Georgian language to state first name and then surname under the Russian influence, first surnames and then names were written in the documents. The Russian influence is still detected in Georgian. There is difference in writing dates. Accepted sequence in English documents is: month, date, year; in Georgian and Russian documents- date, month and year. We also come across some differences in writing addressee on an envelope. Considering the stated differences, the listed requisites are already registered in European manner.

Conclusion

21st century, under the condition of informative relations, demanded the increase of number of unified official texts and their translation. Today, translation into English and generally English is preferred, but the problems of translating Georgian to Russian and Russian to Georgian official business documents are still quite significant and urgent. Regardless of the political situation, depending on the demands of life, the issue of translating from the Russian language is still on the agenda. Today, we still need to translate various Russian documents into Georgian and vice versa- Georgian into Russian. Since less attention is drawn to teaching and translating into the Russian language, now we face the results and we get poorly translated documents. The need for their adequate, equivalent and authentic translation into Georgian has determined the study of this issue.

Analysis of official document translations revealed that in the field of translation business documents represent a special discourse, as besides common translation problems, peculiar features characterized to this

discourse appear, in a form of specific terminology, cliché constructions/bureaucratese. Special requirement of official document translation is retaining a form and content. Following strict rules and the use of ready, standard linguistic constructions. Translator should be familiar with peculiarities of business documents and have the skills necessary for drawing up business documents.

Although these documents are characterized by linguistic and lexical dryness, monotony, standardization, the use of solid collocation, bureaucratese, it is still quite interesting to consider the documents we have studied, which have been preserved at the BSU chancellery, archives and human resources office since 1947, these include Soviet and Post-Soviet Georgia Periods. According to language and form use in document handling of independent Georgia, we can additionally distinguish two stages: the first, which appeared to be quite short, covering period between 1994-1998 and is characterized only by presence of documents in Georgian language (diploma, certificate). The second, since 1999 continuing up to now, this stage is characterized with documents drawn up in Georgian-English languages (diploma, certificate).

Leading feature of business document is presence of bureaucratese-cliché, stamp, terminology, abbreviation. They are characterized with conservatism and complex syntax, which are focused on precise formulation and unambiguousness. In business speech, it is characterized with high level of standardization, which is not accidental. Business relations develop in typical situation, where presence of a term and bureaucratese is not only justifying but imperative. They are used with literary and precise sense in order to prevent ambiguity. People who make important decisions should not spend or waste time on formulating ideas, solid equivalents, searching for special clerical terms and schemes. Unfortunately, it is not fully studied yet and researches are being conducted to study bureaucratese characteristic to Georgian business-official style, for the purpose of study of methods of their use and translation. It should be noted that our research also addresses this issue, examination of voca-

bulary of official business documents, bureaucratese and ways of their expression (differences, peculiarities).

When translating bureaucratese we guide ourselves and use ready, solid matching word, unambiguous equivalents, which are established and fixed in a target language. The equivalent already fixed and existing in the target language should not be changed at a translator's discretion. In addition, elements necessary for communicating and perceiving information shall be retained: syntactic construction, which maintains the business document's requirements. It is based on the background knowledge of a translator whether they reach equivalence or not. It is based on their knowledge of fixed bureaucratese for the given situation in the target language. As for the abbreviations and shortenings found in documents, they mainly represent calque of Russian abbreviations and shortenings. In translation, we come across their decoded, fully conveyed versions. When there is no recognized equivalents for the abbreviations in the target language, it is necessary to decipher them fully and/or define the meaning of shortened word, which is quite labor consuming, especially when their definitions are not present in any of the dictionaries. When translating cliché, stamps, patterns, shortenings and abbreviations we often turn to the means of transformation such as calque, transcription and/or transliteration.

The terminology of official documents in source language shall be changed and translated into the target language through officially, universally accepted, approved equivalent terminology. In case of neologisms, it is acceptable to define them. It is difficult to translate terms unless we are dealing with internationally recognized and / or agreed terms or even words of Latin origin. It is acceptable to substitute the word of Latin origin by the Latin word in the target language. It should also be noted that when translating terms we often refer to various grammatical transformations. Business texts and typical information must be translated through set rule. As far as we are concerned, both the source and the recipient of these texts are the administrative authorities

that need these documents to approve and regulate their authority. Authentic translation is an essential requirement for maintaining legal and lawful force when translating documents. From these documents, we can distinguish an order, a contract, resolution, decision that is characterized by logicity, clarity, accuracy, and legal force. When translating a statement, certificate, letter, report card, autobiography, reference letter and some other personal documents, it is sufficient to maintain a high level of adequacy, which implies preserving form and content.

The analysis of historical development of Georgian and Russia documents proves that business documents went through a long and similar path of formation. Difference in Russian-Georgian translated documents is mainly due to the different capabilities of language systems (differences in gender, case, number, word shift and omission), and partly due to differences in cultural realia.

Georgia is part of the common European space, and therefore the document handling must comply with the standards. Great work is to be done to achieve this. We need to develop a deskbook, a guide that will illustrate the terms and bureaucratise characteristic of the clerical work together with their solid equivalents in the recipient language.

The main provisions of the thesis are reflected in the following publications:

1. Features of the translation of official business documentation, IX International Forum in Real and Virtual Mode “Geo-Cultural Space: Smart-Technologies in Education and Social Environment”, BSU, Batumi. 2017(ISBN: 978-9939-64-275-8);
2. Role of translation in the clerical work formation process in Georgia, Proceedings of the doctoral students and young scholars 3rd scientific conference of the faculty of Humanities. BSU, Batumi, 2018

3. A General Overview of the Historical Changes of Business Document Administration in Transcaucasia (The article is developed under the KEAS-BSR project, „Humanities in the Information Society-III”, International Conference proceedings), BSU, Batumi, 2018. The article is being printed

4. International scientific conferences as ways of knowledge exchange, Journal of Narrative and Language Studies (NALANS). <http://nalans.com/index.php/nalans>, 2020 (ISSN 2148-4066); The article is being printed